

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФАРМАКОГНОЗІЇ, ФАРМАКОЛОГІЇ ТА БОТАНІКИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ
З ФАРМАКОГНОЗІЇ

*для студентів III курсу фармацевтичного факультету
спеціальності «Фармація»*

Запоріжжя, 2019

УДК

Затверджено ЦМР Запорізького державного медичного університету (протокол № від . .2019 р.)

Автори: Тржецинський С. Д., Одинцова В. М., Мозуль В. І., Денисенко О. М., Головкін В. В., Шевченко І. М., Аксьонова І. І.

Рецензенти:

Методичні рекомендації до виконання курсових робіт з фармакогнозії для студентів III курсу фармацевтичного факультету спеціальності «Фармація» / Тржецинський С. Д., Одинцова В. М., Мозуль В. І., Денисенко О. М., Головкін В. В., Шевченко І. М., Аксьонова І. І. – Запоріжжя.: ЗДМУ, 2019. – 71 с.

Методичні рекомендації розроблені для студентів III курсу фармацевтичного факультету спеціальності «Фармація» і призначені для надання методичної допомоги при виконанні курсової роботи з фармакогнозії.

© ЗДМУ, 2019

Зміст

Вступ.....	4
Мета та завдання курсової роботи.....	6
Глосарій	7
Методика пошуку джерел наукової інформації	10
Роль викладача у керівництві курсовою роботою	17
Як правильно шукати інформацію в Інтернеті	22
Етапи виконання курсової роботи.....	26
Вибір теми курсової роботи	27
Вивчення спеціальної літератури та інших джерел з теми дослідження	29
Складання плану курсової роботи.....	31
Структура курсової роботи.....	32
Вступна частина	33
Основна частина роботи	34
Висновки дослідження.....	34
Резюме	35
Додатки	35
Список використаних джерел.	35
Оформлення курсової роботи.....	37
Загальні вимоги	37
Нумерація розділів та підрозділів.	38
Оформлення ілюстрацій і таблиць.	39
Загальні правила посилання на використані джерела та цитування.	40
Оформлення додатків та списку використаних джерел.	41
Мова та стиль наукового дослідження.....	43
Оцінювання та захист курсової роботи.....	51

Вступ

Важливою складовою підготовки кадрів вищої освіти є науково-дослідна робота студентів у вищих навчальних закладах. Процес здобування вищої освіти не тільки орієнтує здобувачів на майбутню професійну діяльність, але й допомагає сформувати пошуковий стиль мислення, який вкрай необхідний для самостійної роботи з інформацією, її подальшим аналізом, встановленням взаємозв'язку між окремими чинниками та можливістю зробити певні висновки.

Формування самостійної творчої особистості, здатної до усвідомлення значущості якісної освіти для розвитку суспільства і є першочерговим завданням вищих навчальних закладів. Оскільки, з кожним роком вимоги до випускників підвищуються, то інтеграційні процеси зумовлюють оновлення всієї системи підготовки майбутніх провізорів в умовах вищої школи.

Досягти підвищення якості підготовки майбутніх фахівців можна за допомогою збільшення обсягу навчально-дослідницької і науково-дослідницької роботи студентів у навчальному процесі, розвитком у студентів потреби в науковій діяльності й установки на активну участь у різноманітних їх формах. Стратегія підготовки майбутніх спеціалістів до інноваційної фармацевтичної діяльності складає суб'єктивний розвиток і саморозвиток особи, здатної виходити за межі досліджень, досвіду, що склався, творчо вирішувати професійні завдання. Ця стратегія передбачає поєднання фундаментальних знань з інноваційністю мислення, формування методологічної і дослідницької культури майбутнього провізора, його готовності діяти в нестандартних ситуаціях, знаходити нові шляхи вирішення проблем. Використання різноманітних форм навчально-дослідницької роботи студентів у навчальному процесі значно прискорює процес професійного становлення студента, підвищує ефективність вузівського навчання в розв'язанні проблем підвищення якості вищої освіти.

Формування майбутнього провізора-фахівця неможливе без спеціальної підготовки до науково-дослідницької роботи, без оволодіння методикою

навчально-дослідницької роботи в процесі вивчення вузівських дисциплін, саме на виконання цих завдань і спрямовано виконання студентами курсової роботи.

Студенти фармацевтичного факультету на третьому курсі виконують курсову роботу з фармакогнозії, основною метою якої є поглиблення, узагальнення і закріплення теоретичних знань, отриманих при вивченні предмета. При цьому студенти набувають навички дослідника, вчаться користуватися періодичної, довідковою літературою, сучасними інформаційними аудіо-, відео матеріалами, Інтернет-ресурсами. Студенти вчаться збирати, аналізувати і узагальнювати літературні та експериментальні дані з досліджуваної проблеми.

Курсові роботи поєднують загальнотеоретичні і спеціальні дослідження. Як правило, досліджувані питання знаходяться на стику декількох дисциплін (ботаніка, біологічна хімія, аптечна і заводська технологія ліків, фармакологія, організація і економіка фармації, фармацевтична хімія). Виконання курсової роботи в найбільшій мірі сприяє підготовці молодого фахівця до самостійної роботи. Завдання методичних рекомендацій 7 допомогти студентам отримати відповіді на питання, що виникають при складанні плану курсової роботи, при пошуку літератури і оформленні роботи. Підготовка курсової роботи сприяє закріпленню навичок самостійної позааудиторної роботи студентів, отриманих протягом навчального року.

Мета та завдання курсової роботи

Метою курсової роботи з фармакогнозії є закріплення та поглиблення знань, які студенти одержали на лекціях, практичних заняттях та під час самостійної роботи. Курсова робота є продовженням вивчення курсу фармакогнозії і її виконання надає студентам навички пошуку, аналізу та систематизації наукової інформації.

Виконання курсової роботи дозволяє розширити знання стосовно сучасних методів дослідження лікарських рослин та лікарської рослинної сировини, створення нових лікарських препаратів на основі досліджуваних рослин тощо.

При виконанні курсової роботи студент повинен вирішити наступні завдання:

- виявити основні напрямки сучасних наукових досліджень за даною тематикою;
- провести літературний огляд джерел стосовно обраної теми;
- виконати практичну частину (створити фіксовані мікропрепарати та їхні фотографії, оформити планшети зі зразками сировини, фітопрепаратів, демонстраційні матеріали), яка демонструє результати теоретичних напрацювань з курсової роботи;
- оформити курсову роботу згідно з чинними вимогами;
- виконати презентаційну частину (у програмі PowerPoint), яка демонструє результати теоретичних напрацювань з курсової роботи, та доповісти результати своєї роботи.

Глосарій

Наукова література – це опублікований опис наукового дослідження, що містить аналіз сутності певної наукової проблеми, методи і результати її дослідження, науково обґрунтовані висновки. Завданням наукових публікацій є знайомити науковий світ з результатами досліджень окремих вчених та груп науковців. Публікації, як правило, передають процес наукового рецензування, що здійснюється незалежними фахівцями. Наукові публікації є найбільш авторитетним та об'єктивним джерелом знань про світ. Раніше більшість публікацій здійснювалися шляхом друку на папері, на сучасному етапі значна частина наукових публікацій здійснюється в електронному вигляді.

Не слід плутати наукові і науково-популярні, науково-публіцистичні публікації.

Бібліографія – галузь знання про книгу, газету або інший бібліотечний документ, завданнями якої є:

- виявлення, облік, опис, систематизація і якісний аналіз творів друку;
- складання різних бібліографічних посібників, які полегшують і сприяють кращому використанню друкованої продукції з науковою, практичною і виховною метою;
- розробка принципів і методів бібліографування друкованих творів і організації бібліографічної роботи.

Бібліометрія – використання математичних та статистичних методів вивчення потоків наукових документів (книг, періодичних видань, та ін.) з метою виявлення тенденцій розвитку предметних галузей, особливостей авторства і взаємного впливу публікацій. Бібліометричні зв'язки, такі як цитування, взаємне цитування і взаємні посилання, авторське співцитування і колективне авторство, забезпечують документне підтвердження комунікацій у межах наукових галузей і між ними.

Бібліографічні відомості – конкретні відомості про назву твору, його автора, видавництво, місце видання та ін.

Титульна сторінка – заголовний аркуш видання, основний титульний елемент книги, на якому зазначаються основні відомості про неї – прізвище автора, назву, жанр, місце і час видання, видавництво, марку видавництва, марку серії, номер тому та інше.

Авантитул – перша сторінка книжкового блоку, один з титульних елементів декоративно-композиційного призначення, який з'являється у книзі, як правило, за наявності контртитулу або фронтиспису; містить деяку частину вихідних даних: видавничу марку (або назву видавництва), або марку серії, рідше – епіграф, присвяту, лозунг; називається також фортитулом, або вихідним аркушем.

Шмуцтитул – окрема сторінка, де поміщають заголовок частини, розділу чи розділ книги, а деколи окремих творів, які входять у збірник. В стародруках це додатковий титульний аркуш, який розташовували перед основним титулом для охорони останнього від забруднення.

Картотека – упорядковане зібрання даних на паперових картках малого формату, як бібліотечний каталог.

Пошук наукової інформації – сукупність заходів щодо систематизації літературних джерел за обраною тематикою.

Періодичні видання – серіальне видання (зазвичай друковане), що виходить через певні проміжки часу, має заздалегідь визначену постійну щорічну кількість і назву нумерованих чи датованих, однотипово оформлених випусків, які не повторюються за змістом, мають однакову назву.

Наукове фахове видання – це періодичне або продовжуване видання (у тому числі — електронне), внесене до затвердженого Департаментом атестації кадрів МОН України переліку видань, у яких можуть публікуватися результати дисертаційних досліджень на здобуття наукових ступенів доктора та кандидата наук.

Реферативний журнал – періодичне видання, що публікує реферати наукових праць та інші вторинні матеріали (бібліографічні описи, анотації) у взаємозв'язку з довідково-пошуковим апаратом, що включає зміст, рубрикацію (класифікаційну схему) видання і допоміжні покажчики.

Реферативні журнали інформують вчених і фахівців про поточні документи (видання), дають можливість вченим і фахівцям стежити за досягненнями в суміжних сферах наукової і практичної діяльності.

Систематизація інформації передбачає її обробку з метою приведення до певного виду та інтерпретацію. При обробці інформація розташовується в певному порядку, їй надав завершеної форми, що наповнює її певним змістом і значенням, щоб людина могла розпізнати і сприймати її.

Цитування – це пряме використання першоджерела з посиланням на нього, введення тексту іншого автора до тексту власного твору, пряме, а іноді опосередковане запозичення окремих елементів і тем із літературного першоджерела.

Індекс цитування наукових статей (ІЦ), (англ. Science Citation Index) – реферативна база даних наукових публікацій, індексує посилання, зазначені в пристатейних списках цих публікацій і надає кількісні показники цих посилань (такі як сумарний обсяг цитування, індекс Хірша та ін.).

Імпакт-фактор (ІФ, або ІФ) – чисельний показник важливості наукового журналу.

Гіперавторство – сучасне явище в науці (зазвичай експериментальної), при якому число авторів однієї наукової статті досягає тисяч, і повний список авторів виявляється можна порівняти за розміром з змістовною частиною статті. Найчастіше тоді повна версія списку залишається доступною тільки в онлайн-версії статті.

ISBN (з англ. International Standard Book Number — міжнародний стандартний номер книги) універсальний ідентифікаційний номер, що присвоюється книзі або брошурі з метою їх ідентифікації. ISBN призначений

для ідентифікації окремих книг або різних видань та є унікальним для кожного видання книги (крім репринтних).

Методика пошуку джерел наукової інформації

Наукове дослідження завжди передбачає пошук джерел інформації з метою їх опрацювання та використання у науковій роботі. Проте дослідник шукає не будь-яку інформацію, не будь-які відомості, факти, ідеї, а тільки ті, які є найбільш цінними й актуальними для його напряму наукового дослідження. Тому актуальним залишається питання використання правильної методики пошуку необхідних джерел інформації, яка, з одного боку, забезпечить швидкість отримання результатів, а з другого – їх глибину та корисність для науковця.

Пошук джерел інформації для проведення наукових досліджень є одним із ключових етапів наукового дослідження. Наступними **критеріями пошуку літературних джерел** є:

- Визначення кола питань, що будуть вивчатись;
- Хронологічні межі пошуку необхідних джерел інформації;
- Уточнення можливості використання зарубіжних джерел інформації;
- Уточнення видів джерел інформації (книги, статті, дисертації тощо);
- Визначення ступеню відбору джерел інформації – усі з обраного питання чи тільки окремі матеріали.

При пошуку джерел інформації слід дотримуватись певних **принципів щодо їх змісту**, а саме:

- **принцип актуальності** – інформація має реально відображати стан об'єкта дослідження в кожен момент часу;
- **принцип достовірності** – доказ того, що названий результат є істинним, правдивим;
- **принцип об'єктивності** – інформація має точно відтворювати справжній стан і розвиток об'єкта;

➤ **принцип інформаційної єдності**, тобто подання інформації у такій системі показників, за якої виключалась би ймовірність суперечностей у висновках і неузгодженість первинних і одержаних даних;

➤ **принцип релевантності даних**, тобто одержання інформації за запитом користувача, виключаючи роботу з даними, які не стосуються дослідження.

Дотримання цих принципів дає змогу виключити дублювання наукових досліджень. За підрахунками американських спеціалістів, від 10 до 20% науково-дослідних робіт можна було б не проводити, якби правильно була підібрана наукова інформація з проблеми, яка вивчається.

Пошук потрібної інформації з кожним роком ускладнюється. Тому всі наукові працівники мають знати основні методи інформаційного пошуку. Методи пошуку інформації – це сукупність операцій, спрямованих на винайдення джерел інформації, які потрібні для розробки наукової теми.

Вирізняють такі **методи пошуку джерел інформації**:

➤ Ручний – здійснюється за бібліографічними картками, картотеками, друкованими вказівками;

➤ За допомогою Інтернет – інформацію отримують з Web-сайтів;

➤ Аналіз рукописних та друкованих джерел – опрацьовують науково-практичні джерела інформації у галузі дослідження;

➤ Автоматизований – використовують комп'ютери для аналізу електронних бібліотек та баз даних.

Перелік способів пошуку джерел інформації для наукового дослідження:

➤ Участь у роботі тематичних семінарів та конференцій;

➤ Особисті контакти із спеціалістами з обраної проблеми;

➤ Вивчення архівних документів, статистичних даних, нормативних документів, посібників, підручників, монографій, дисертацій, періодичних видань тощо.

➤ Вивчення аналітично-нормативної документації на підприємстві.

Найбільш доступними для дослідників, не враховуючи мережі Інтернет, є, звичайно, **наукові бібліотеки**. У них дослідник має можливість користуватися фондами джерел первинної інформації – книгами, журналами, газетами, нормативними документами, аудіовізуальними матеріалами, і фондами джерел вторинної інформації – бібліотечними каталогами, бібліографічними картками тощо.

Для будь-якого науковця важливо вміти користуватися джерелами вторинної інформації, оскільки вони є тією ланкою, яка зв'язує дослідника з книжковим фондом бібліотеки. Скажімо, алфавітний каталог як інформаційно-пошукова система дає змогу швидко дізнатися про те, які книги того чи іншого автора є в бібліотеці і чи є тут книга, автор і назва якої відомі користувачеві. Те саме стосується періодичних видань.

Систематичний каталог як інформаційно-пошукова система дає можливість швидко зорієнтуватися, чи є в бібліотеці книги або інші джерела інформації з тієї галузі науки, яка цікавить дослідника. Пошук потрібних джерел інформації може здійснюватися за допомогою звичайних бібліотечних карток, що є у відповідному каталозі бібліотеки, або за допомогою комп'ютера.

Використання Інтернет дає можливість переглядати різноманітні документи в різних частинах країни чи світу, наприклад, за лічені секунди зазирнути на українську сторінку сервера Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (м. Київ) і переглянути інформаційні джерела з наукової періодики чи електронні наукові фахові видання, тематичні зібрання за темою, що цікавить науковця. Інтернет дає змогу переходити від однієї сторінки до іншої звичайним натисканням кнопки миші комп'ютера. При цьому кожне ключове слово з'єднується з відповідними інформаційними файлами через гіпертекстові зв'язки. Це те саме, що посилання в статті енциклопедії, що починаються словами "див. також...", але для того щоб гортати сторінки книги, достатньо лише клацнути мишкою на потрібному ключовому слові (для зручності воно виділяється кольором або підкреслюється рисою), і через секунди чи хвилини (залежно від швидкості завантаження даних у мережі та

кількості користувачів, що знаходяться на тому ж сервері) перед науковцем з'являється потрібна інформація. За допомогою Інтернет достатньо швидко можна одержати інформацію та відповідний доступ до неї, що знаходиться на десятках і сотнях тисячах комп'ютерів у всьому світі.

На сьогодні не існує більш швидкого способу отримання масивів інформації, ніж за допомогою Інтернет.

Інформацію в мережі шукають:

- за тематичними каталогами;
- за допомогою пошукових систем (машин).

На сьогодні найбільш потужним засобом пошуку інформації мережі Інтернет є пошукова система Google. Окрім неї, використовують також інші – Мета, Ukmet, Atlas, Рамблер, Яндекс, Yahoo, Excite, Hotbot тощо.

Для пошуку інформації за допомогою пошукових систем потрібно ввести адресу такої системи (наприклад ukmet.ua) в адресний рядок програми-браузера, наприклад, Інтернет Explorer. Після цього завантажиться головна сторінка пошукової системи. Пошук потрібної інформації можна здійснити за допомогою ключових слів або Web- каталогів.

Як свідчить практика, пошукові системи дають можливість здійснити найбільш повний пошук у рамках заданої теми. Робота пошукової системи проводиться у три етапи. На першому – сканується інформаційний простір і збираються копії веб-ресурсів. На другому – бази даних, складені за результатами сканування, систематизують, щоб у них можна було проводити прискорений пошук. А на третьому етапі пошукова машина приймає запит від користувача і після цього проводить пошук у своїх базах та відображає веб-сторінку з оформленими результатами пошуку.

Мистецтво запам'ятовування. У деяких випадках необхідно не лише зрозуміти інформацію, а й запам'ятати її на певний час. Кожен науковець повинен володіти мистецтвом запам'ятовування. Існує декілька таких способів:

- механічний – заучування прочитаного;
- змістовий – заучування логічних зв'язків між окремими елементами;

- довільний – заучування із застосуванням різних мнемонічних прийомів;
- довільний – випадкове заучування окремих фрагментів тексту;
- повторення і запис.

Найбільш ефективними способами є – повторення і запис.

У процесі аналізу джерел інформації дослідник обов'язково має письмово фіксувати важливі для обраної теми дослідження дані. При цьому залежно від рівня фахової підготовки, досвіду, важливості джерела інформації, біологічних особливостей дослідника він може використовувати **різні форми запису наукової інформації**:

План – це фактично послідовний перелік питань, що розглядаються в джерелі інформації. Він розкриває логіку джерела і може бути простим і розширеним, тобто більш докладним.

Тези – це форма відображення основних ідей, висновків, узагальнень, що містяться в кількох опрацьованих джерелах інформації. Тези складають, як правило, досвідчені дослідники.

Резюме – це коротка оцінка опрацьованого джерела інформації, зокрема характеристика мети, основного змісту, логіки, новизни та практичного значення висновків. Резюме як форму запису прочитаного використовують тоді, коли дослідник у своїй подальшій діяльності має намір давати лише загальну оцінку опрацьованого джерела інформації.

Найбільш повною, універсальною формою запису опрацьованого джерела інформації є *конспект*. Він містить у собі усі вище означені форми запису і становить собою короткий виклад найбільш важливих питань, що відображені у джерелі інформації.

При конспектуванні дослідник має можливість (і навіть зобов'язаний) висловлювати на полях або в тексті свої власні судження та аргументи з приводу тих чи інших положень джерела інформації. Універсальний характер конспекту як форми запису опрацьованого джерела полягає не тільки в тому, що він охоплює всі інші форми – план, тези, резюме, а й у тому, що виступає

базою для всіх видів наукової творчості – підготовки курсових, кваліфікаційних та дипломних робіт, написання дисертацій, монографій тощо.

Анотація – це скорочений виклад змісту первинного документу з основними фактичними відомостями і висновками. Вона має повну змістову і частково формальну залежність від первинного документу. Анотацію наукового тексту розглядають як інтегральну модель документу, семантичні особливості якого подаються в максимально ущільненому вигляді без інтерпретації чи критичних зауважень. Анотація наукового тексту подає основні відомості й висновки, потрібні для початкового ознайомлення з документом.

Реферат – це стислий виклад змісту кількох наукових робіт, що стосуються певної проблеми. Основна мета реферату – передача цілісної інформації, одержаної з різних джерел. На основі кількох текстів потрібно створити один відповідно до теми реферату.

Цитата – це дослівно наведений уривок з якогось тексту для підтвердження або ілюстрації тієї чи іншої думки. Цитату обов'язково беруть у лапки. У цитаті не можна нічого змінювати, навіть розділових знаків.

Аналіз джерел первинної і вторинної інформації дає змогу об'єктивно описати існуючий стан обраної проблеми наукового дослідження. Проте аналіз інформації сам по собі не дає змоги зробити висновки, перевірити гіпотези і, таким чином, розв'язати завдання, що були поставлені на початку наукового дослідження. Для цього необхідно здійснити інтерпретацію проаналізованої інформації.

Інтерпретація наукової інформації. Наступний етап наукового дослідження – інтерпретація інформації. Це дослідницька діяльність, пов'язана з тлумаченням змістової сторони наукового твору на різних його структурних рівнях через співвіднесення з цілістю вищого порядку. Зміст досліджуваного наукового явища в інтерпретації виявляється через відповідний контекст на фоні сукупностей вищого порядку.

Предметом інтерпретації можуть бути:

➤ будь-які елементи наукового твору (фрагменти, мотиви, алегорії, символи і навіть окремі речення та слова), співвіднесені з відповідним контекстом твору або позатекстовою ситуацією;

➤ науковий твір як цілість, коли у творі й поза ним відшуковують те завуальоване, приховане, що з'єднує усі компоненти в одне ціле й робить твір неповторним;

➤ наукова цілість вищого порядку, ніж науковий твір, наприклад, творчість науковця, наукова школа, науковий напрям, науковий період.

Процедура інтерпретації має відповідати певним вимогам:

➤ характер оцінки та інтерпретації мають визначатися в загальних рисах уже на стадії розробки програми та концепції дослідження, де окреслюються принципові характеристики досліджуваного об'єкта;

➤ слід максимально повно визначити об'єкт та відповідний предмет наукового дослідження;

➤ треба пам'ятати про багатозначність отриманої інформації і потребу її інтерпретації з різних позицій.

Процедура інтерпретації- це насамперед перетворення певних даних на логічну форму у процесі доказування гіпотез, які визначаються ще на стадії розробки програми дослідження, а включаються в роботу дослідника лише на стадії інтерпретації.

Характер поведінки гіпотез залежить від типу дослідження.

Зазначимо, що вирішальна роль в інтерпретації емпіричних даних належить концепції наукового дослідження, науковій ерудиції дослідника, тобто залежить від того, наскільки він зможе правильно, глибоко і всебічно інтерпретувати отриманий результат.

Узагальнення наукової інформації. Результати аналізу та інтерпретації джерел інформації мають бути узагальнені дослідником. Із погляду логіки узагальнення інформації – це перехід від поняття з меншим об'ємом і більшим змістом до поняття з більшим об'ємом і меншим змістом.

Таким чином, узагальнення наукової інформації дає можливість орієнтуватися в різноманітті об'єктів, ідентифікувати конкретний об'єкт у їх різноманітті, структурувати і групувати об'єкти й бути рішенням для визначених проблем.

Роль викладача у керівництві курсовою роботою

Досягнення світових стандартів підготовки випускників вузів здійснюється роботою виробничого персоналу тобто професорсько-викладацьким складом. Саме він є основним людським капіталом і потребує відповідної системи підготовки та розвитку. Будучи членами єдиного університетського колективу, співробітники повинні виконувати певні ролі та функції, які корелюють із темами розділів програмно-нормативних документів ВНЗ та пов'язані з навчально-методичною роботою, подальшим вдосконаленням освітнього процесу.

Сучасний стан освіти характеризується зміною «знаннєвого» підходу на «компетентнісний». Тобто тепер викладачу необхідно сформувати у студентів компетенції і допомогти їм стати компетентними, тобто досягнути компетентності.

Формування компетенцій передбачає поєднання знань з тією особистістю, яка володіє цими знаннями, і відповідно до цього, вбачається набуття здатності компетентно використовувати ці знання в практичній діяльності. Оволодіння цими компетенціями, які є різноплановими (загально-професійними, спеціальні і вузькоспеціалізовані), відбувається під керівництвом професорсько-викладацького складу. Однак, незалежно від характеру, вже в поняття таких компетенцій покладено ідею, що в результаті процесу навчання, що здійснюється колективом викладачів, студент повинен не просто володіти певним набором знань, а бути здатним здійснювати професійну діяльність зі знанням своєї справи, тобто компетентно.

Тут слід звернути увагу на певні нюанси практичного характеру. Розглянемо таку ситуацію. Викладач добре підготовлений по предмету, володіє ним, але постає питання передачі знань. Він не здатний передати якісно ці знання, і певна річ – сформувати професійні компетенції. Справа в тому, що передача знань і формування компетенцій – це справа виробнича, технологічна, і тому, щоб її здійснювати, необхідно володіти методикою навчання і викладання, педагогічними технологіями, дидактикою.

Отже, викладач повинен бути не тільки фахівцем із предмета, який викладає, а ще й фахівцем із навчання цього предмета, тобто постійно вдосконалюватися як методист, дидакт, педагогічний технолог (якісно готувати матеріал до занять, розробляти навчальні програми, навчально-методичні комплекси, підручники та навчально-методичні посібники, розробляти та апробувати нові педагогічні методи, прийоми і технології навчання).

Разом із тим викладач повинен привчити студентів до систематичного безперервного навчання. Навички культури систематичного навчання формуються під час вузівської підготовки і стають звичкою, оскільки без них випускники не зможуть виконувати професійну діяльність на належному рівневі. Тобто **роль викладача як суб'єкта передачі знань** і формування компетенцій потребує ще виконання ним функції формування компетенції студента в галузі постійної безперервної освіти та самоосвіти. Тим більше це постає актуальним у час інформаційних технологій, коли здатність до безперервного поповнення знань та компетенцій стає більш важливою, ніж конкретні знання та компетенції.

Друга роль сучасного викладача пов'язана з не менш важливим аспектом, з його науковою діяльністю, підвищенням власної науково-методичної кваліфікації та керівництвом науково-пошукової діяльності студентів. Викладач вищої школи постійно знаходиться в науковому пошуку, результати якого повинні використовуватись в освітній практиці, і головне – сприяти вдосконаленню процесів передачі знань і формуванню компетенцій. Як зрозуміло, така роль викладача відображує його призначення як суб'єкта

формування нових знань, як суб'єкта процесу наукового пошуку. У межах цієї ролі він виконує різноманітні функції, які пов'язані з отриманням наукових результатів, їх підготовкою до публікації у вигляді статей, доповідей, повідомлень, монографій, керівництвом роботою студентів, а в подальшому аспірантів, докторантів.

Наступна – **третя роль** викладача вищої школи – виникає через необхідність формувати у студентів не тільки професійні, але й соціально-особистісні компетенції, які передбачають наявність активної громадянської позиції, соціального інтелекту, розвиток соціальної прогресії, міжособистісної комунікації для забезпечення якісної підготовленості до майбутнього працевлаштування.

Зазначимо, що існує певна кількість визначень соціально-особистісних компетенцій. Однак усі вони об'єднані тим, що відображають взаємодію випускника виші з іншими людьми, групою та суспільством.

Вони включають в себе такі компетенції:

1. Особистісну, яка розглядається як готовність до збереження психічного та фізичного стану здоров'я, до постійного підвищення кваліфікації та потребу в розвиненій рефлексивній позиції, до самопізнання, саморозвитку. Така компетенція знаходить вираження в готовності до самостійної роботи над собою, умінні керувати власним часом (time management), планувати та організувати діяльність, будувати стратегію особистісного та професійного розвитку та навчання.

2. Комунікативна, яка розглядається як володіння усним та писемним мовленням на різних мовах, у тому числі і через Internet, готовність до взаємодії і співпраці з іншими членами групи, суспільства. До її складу входять: володіння навичками та прийомами професійного спілкування; уміння будувати міжособистісні відносини, працювати в групі, колективі; конструктивно вирішувати конфліктні ситуації; зважати на погляди інших на певне питання, проблему.

3. Інформаційна, яка розглядається як володіння мультимедійними технологіями, розуміння можливостей їх використання та критичне ставлення до інформації, яку отримано через сучасні інформаційні джерела. До її складу входять: самостійно добирати, зберігати, аналізувати, перетворювати (робити висновки, будувати прогнози, отримувати нові знання шляхом аналізу та синтезу різних даних і т.д.) та передавати інформацію; вільне володіння програмних забезпеченням персонального комп'ютера та офісною технікою.

Також слід сказати, що соціально-особистісна компетенція передбачає наявність у студентів таких якостей, як уміння навчатися, організованість, самостійність, відповідальність, самоконтроль та самопланування, потреба в реалізації власного особистісного потенціалу, почуття обов'язку, толерантність, космополітизм, полікультурність, гуманність, орієнтування на цінності, гуманістична спрямованість, загальна культура.

Формування компетенцій здійснюється в процесі вирішення практичних і пошукових завдань, спрямованих на інтеграцію досвіду, що було отримано раніше і набуття нового в процесі спільної діяльності з викладачем або під його керівництвом. Розвиток соціально-особистісних компетенцій передбачає впровадження створення спеціально-організованих педагогічних умов, як-от: використання розвивальних технологій і методів навчання; організація самостійної роботи студентів; використання колективних форм навчання; забезпечення міждисциплінарних зв'язків у навчанні; проведення додаткових занять, спрямованих на самопізнання та саморозвиток, комунікативних якостей студентів. Так, у цій ролі викладач виступає як суб'єкт процесу формування соціально-особистісних якостей студента, його підготовки до працевлаштування.

Четверта роль викладача диктується сучасним суспільством відносно рівня підготовленості випускників до реальної професійної діяльності, тобто здатності використовувати набуті знання і компетенції на практиці для досягнення високих результатів. Це передбачає створення таких практико-

орієнтовних умов, які б забезпечували виконання проектів, розроблених викладачами і студентами.

Отже, тут від викладача потребується виконання ролі організатора практикоорієнтовної діяльності студентів, тобто конструктора реальної практичної діяльності, що забезпечує використання і застосування надбаних знань і компетенцій.

Ще виокремлюють **роль викладача як суб'єкта глобалізації та інтернаціоналізації**, суб'єкта міжнародної освітньої та наукової співпраці. Вона виконується з орієнтацією на міжнародні стандарти якості освіти, для міжнародної мобільності викладачів, просуванню ними провідних досягнень вітчизняної вищої школи.

Шоста роль – це роль кожного викладача як ланки цілісного професорсько-викладацького складу, яка взаємно інтегрована з іншими ланками. Значущість такої ролі зростатиме, якщо робота з підготовки випускників побудована на колективно прийнятих принципах ефективної взаємодії всіх університетських підрозділів та спрямована на єдиний результат.

Сьома роль також набуває актуальності й вагомості, оскільки інноваційні процеси займають значне місце не тільки в сучасному розвитку суспільства, але й освіти тощо. Тому інноваційний характер у роботі викладачів ВНЗ полягає в перетворенні наукового знання в інновації, тобто від ідеї до практичного використання. Будучи суб'єктом інноваційного процесу, викладач стає суб'єктом процесу загальної творчості

Підсумовуючи викладене, доходимо висновку, що сучасний розвиток вітчизняної вищої школи, її європейська спрямованість потребує від викладачів певної низки ролей для ефективної роботи виші.

Вони є такими:

- суб'єкту процесу передачі знань і формування професійних компетенцій та суб'єкту організації цього процесу;

- суб'єкту наукового пошуку, досягнення науково-методичних результатів і організатора науковопошукової роботи студентів;

- суб'єкту процесу формування соціальноособистісних компетенцій, підготовки студентів до працевлаштування;
- суб'єкту науково-виробничого процесу, процесу організації практико-орієнтовної, проектної діяльності студентів;
- суб'єкту глобалізації та інтернаціоналізації діяльності університету;
- суб'єкту колективної взаємодії, спрямованої на досягнення єдиного результату;
- суб'єкту інноваційного процесу, процесу загальної творчості

Як правильно шукати інформацію в Інтернеті

Сьогодні імена пошукових сервісів Яндекс, Апорт, Рамблер, Google і Yahoo відомі кожному користувачу мережі Інтернет. В інтернеті можна знайти все, але для цього потрібно вміти правильно користуватися пошуковими серверами, адже насправді і в цьому здавалося б нескладному справі є свої нюанси. Нижче наведено кілька простих порад, які допоможуть прискорити процес пошуку інформації в інтернеті і зробити його ефективнішим.

Отже, ви увійшли на пошуковий сервер, набрали шукану фразу і ... не знаходиться нічого або майже нічого. Швидше за все, ви ввели занадто докладний чи специфічний запит. У цьому випадку можна порадити **правильно складати пошукову фразу**. Наприклад, замість "Які рослини містять флавоноїди" краще набрати "Флавоноїди фармакогнозія". Запит стане більш загальним, але під нього потрапить більша кількість потенційно шуканих сторінок.

Не обмежуйтеся одним пошуковим сервером. Справа в тому, що в основі будь-якого пошуковика знаходиться програма-павук, яка постійно "бродить" по посиланнях і оновлює свою базу даних. Так от, "павук" кожного з серверів робить це по різному, і цілком може трапитися, що сторіночка, не знайдена Рамблером або Гуглом, буде люб'язно надана вам Апортом або

Яндексом. Якщо шукана інформація - не українською мовою, то краще використовувати зарубіжні сервера, наприклад Yahoo - вони більше оптимізовані під англomовні сайти.

Більш типова, проте, інша ситуація - пошуковий сервер "завалив" Вас посиланнями, але серед них немає відповідної інформації. На цей випадок є свої рецепти.

Не обмежуйтеся першою сторінкою результатів. Справа в тому, що конкуренція за потрапляння на перші позиції по пошуковим запитам, які можуть принести пряму комерційну прибуток власникам сайту дуже висока. І на перших позиціях там, як правило, знаходяться не самі об'єктивно підходять під запит (релевантні) сайти, а сайти, чиї власники найбільш активно і успішно займаються просуванням своєї Інтернет-сторінки (пошуковою оптимізацією - SEO). Тому нерідко варто йти далі. Адже відповідь на Ваш запит може виявитися на другій, третій, п'ятий і навіть десятої сторінках пошукової видачі.

Уточнюйте географію пошуку і предметну область. Також буває корисно скористатися рубрикатом пошукача і вказати предметну область - наприклад «Лікарські рослини» та зазначити місце їх виростання «Україна».

Шукайте у знайденому. Багато пошукових серверів дозволяють шукати в знайденому, тобто виробляти ступінчастий пошук. Наприклад, пошукова фраза "Дубильні речовини фармакогнозія" сформує початковий масив сторінок, присвячених цьому класу сполук, а, використовуючи функцію пошуку в знайденому, можна виділити інформацію щодо класифікації, якісного та кількісного визначення, .рослин, що містять дубильні речовини та ін.

Користуйтеся перевагами розширеного пошуку. Опції розширеного пошуку, які є у багатьох пошукових серверів, дуже допоможуть вам у відсіканні непотрібних документів. Вони, наприклад, дозволять шукати тільки документи певною мовою, або певного формату, або документи, створені в потрібному діапазоні дат. Останнє буває корисно, якщо вам потрібні літературні джерела тільки за останні 5-10 років. Наприклад, при спробі отримати інформацію про підручники з фармакогнозії браузер видасть вам

перелік підручників, які були актуальними ще років 20-30 назад, але варто в розширеному пошуку обмежити дату зазначеними датами, і ви гарантовано отримаєте дані поточного сезону .

За статистикою користувачів, пошукова система Google, наразі є однією із найпопулярніших. Тому, нижче ми наведемо деякі поради, які допоможуть спростити та покращити пошук за допомогою Google.

1. Як знайти точний вислів або форму слова:

За допомогою оператора " ". Візьміть вислів або слово у лапки, і Google шукатиме веб-сторінки, де є саме такий вислів.

2. Як знайти цитату, в якій пропущене слово:

Візьміть усю цитату в лапки, а замість пропущеного слова поставте зірочку *. Цитата відшукається зі забутим словом.

3. Як знайти будь-які з кількох слів:

Просто перерахуйте усі варіанти, що пасують, через вертикальний слеш |. Google шукатиме документи з будь-яким з цих слів.

4. Як знайти слова у межах одного речення:

Використовуйте оператор з красивим іменем "амперсанд" - &. Якщо поєднати слова амперсандом, Google знайде документи, де ці слова стоять в одному реченні.

5. Як знайти документ, що містить певне слово:

Поставте перед потрібним словом плюс, не відокремлюючи його від слова пробілом. До запиту можна додати кілька обов'язкових слів.

6. Як виключити слово з пошуку:

Поставте мінус перед словом, яке не хочете бачити у відповідях. Так можна виключити кілька слів.

7. Як шукати на конкретному сайті:

Для цього підійде оператор site. Він дозволяє просто в запиті вказати сайт, на якому потрібно шукати. Тільки обов'язково поставте після site двокрапку.

8. Як шукати документи певного типу:

Вам потрібен оператор `mime`. Поставте у запит `mime`, двокрапку а потім тип документу, який вам потрібен. Наприклад, `pdf` або `doc`.

9. Як шукати на сайтах певною мовою:

За допомогою оператора `lang`. Після `lang` потрібно поставити двокрапку та написати, якою мовою вам потрібні документи. Якщо це українська мова, потрібно вказати `uk`, якщо російська – `ru`, білоруська – `be`, англійська – `en`, французька- `fr`.

10. Google дає можливість користувачам **шукати інформацію за синонімами до слова-запиту**. Для цього в пошуковій стрічці використовується значок тілди «приблизно» ~

11. Щоб знайти визначення **конкретного терміну**, не потрібно додатково вводити запитання «що це?». Простіше використати оператор `define`:

12. Використовуючи Google можна легко знайти кешовані сторінки. Для того, щоб знайти одне із таких посилань, необхідно використати оператор `cache`:. Наприклад, `cache: https://\[назва сайту\]`

13. Конвектор величин у Google відкривається автоматично, коли написати у вікні пошуку «1 км в милях», так само конвертуються усі математичні величини й розмірності.

14. Використовуючи пошукову систему, можна звірити годинники. Для цього у пошуку задають запит «час місто». Наприклад, час Запоріжжя.

15. Google – це також автоматичний калькулятор. Якщо надрукувати рівняння, пошукова система за кілька секунд видасть правильну відповідь.

16. Щоб перекласти фразу з однієї мови на іншу не використовуючи спеціальній сервіс, необхідно ввести «`translate`», набір слів мовою оригіналу «`into`» мова, на котрою необхідно перекласти (італійською). Зауважимо, можна вираз вказувати в лапках чи без лапок. Важливий регістр мови пробілів для коректного перекладу. Потрібно знати транслітерацію мови країни. Та зі складними фразами не завжди спрацьовує. Наприклад: `translate Я хочу тестувати into italian`.

17. Щоб знайти графічне зображення конкретного предмету, варто скористатися фільтром «Картинки». Він знаходиться одразу під полем для пошуку. Хочете віднайти першоджерело, де була опубліковане фото? Використовуйте тоді пошук за зображенням, натискаєте іконку камери у полі пошуку, або на сторінці https://images.google.com/?gws_rd=ssl

18. Фільтр Google «Карти» полегшує пошук місцевості за кількома основними словами-запитами. Ось, якщо надрукувати у полі пошуку «Ромашка», система покаже на карті міста (місцевості) у назві котрих фігурує це слово.

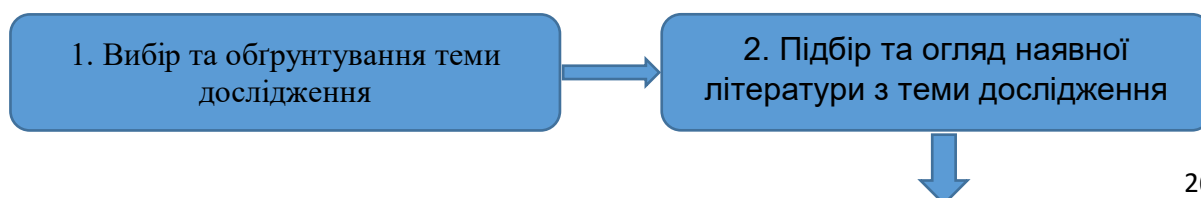
19. Функція витонченої фільтрації дозволяє знайти інформацію по конкретному пошуковому запиті на просторах усього Інтернету, або, навпаки, лише на українських сайтах. Визначити параметри фільтрації, необхідно скористатися «інструментами пошуку». А у списку, котрий з'явився на моніторі, «пташками» позначити необхідні параметри.

Етапи виконання курсової роботи

Виконання курсової роботи спрямоване, перш за все, на поглиблене засвоєння студентами лекційного курсу з фармакогнозії та отримання навичок дослідження лікарської рослинної сировини. Для цього студент повинен мати не тільки гарну загальнотеоретичну підготовку, а й уміти пов'язувати питання теорії з практикою, інтерпретувати отримані дані, робити узагальнення та формулювати висновки, усвідомлювати перспективи подальшого дослідження з обраної теми. Процес роботи над науковим дослідженням включає три основні етапи:

- I. підготовчий (1-4);**
- II. дослідницький (5-9);**
- III. заключний (10-14).**

Етапи написання курсової роботи можливо графічно зобразити таким чином:

З метою ефективної організації науково-дослідної роботи складається орієнтовний графік виконання курсової роботи й узгоджується із науковим керівником під час першої консультації. Дотримання графіка – є запорукою успішного та вчасного виконання наукового дослідження, оскільки дозволяє студенту працювати планово та ефективно розподілити свій час. Орієнтовний графік виконання курсової роботи представлено у Додатку А.

Вибір теми курсової роботи

Написання курсової роботи передбачає такі етапи:

- вибір теми курсової роботи;

- опрацювання наукової літератури за темою дослідження;
- складання плану (зміст) курсової роботи;
- виконання роботи за допомогою системи методів дослідження;
- оформлення тексту роботи та її подання на кафедру.

Роботу можна вважати завершеною після написання науковим керівником рецензії та прилюдного захисту курсової роботи. Підготовка курсової роботи починається з вибору теми та її погодженням з науковим керівником.

Вибір загального напрямку та тематики курсового дослідження здійснюється студентом на основі орієнтовного переліку тем, запропонованих науковим керівником (викладачем кафедри) та з урахуванням особистих уподобань студентів. Якщо студент виявив інтерес до проблеми, яка не увійшла до запропонованого переліку, йому дозволяється виконати курсову роботу на цікаву йому тему за умов попереднього погодження з керівником курсової роботи та завідувачем кафедри. Після обрання теми курсової роботи студент має отримати згоду наукового керівника на її виконання, після чого обрана тема офіційно закріплюється за студентом і фіксується в реєстраційному журналі. Самовільна зміна теми курсової роботи неприпустима, у такому випадку студент може бути не допущений до захисту.

При виборі теми студент повинен урахувати:

- свою спеціальність і спеціалізацію (специфіка фахової підготовки студента – майбутнього вчителя);
- актуальність проблеми;
- наявність і доступність наукових джерел.

Отже, при виборі теми курсової роботи доцільно керуватися власними науковими інтересами і можливостями, глибиною знань з обраного напрямку і володінням методикою навчально-дослідницької роботи, перспективою подальшого проведення навчально-дослідницької і науково-дослідницької роботи, можливістю наступності між виконанням курсової і кваліфікаційної робіт. За згодою наукового керівника та студента окремі теми курсових робіт можуть відбивати коло наукових пріоритетів викладача, окремі аспекти

кафедральної наукової теми. Студент має право самостійно запропонувати проблему дослідження, але й при цьому тема обов'язково повинна бути погоджена з науковим керівником. Вибір схожих тем курсових робіт у студентів однієї навчальної групи не бажаний. Тема повинна бути актуальною не тільки в сенсі освітлення найважливіших питань фармакогнозії, але й корисною в соціальному і науковому аспектах. Для курсової роботи не слід обирати надто широку тему. Широта теми не дозволить студентові глибоко розібратися у досліджуваному явищі. Вузькі конкретні теми можуть бути досліджені студентом ретельно і досить ґрунтовно. Цінність будь-якого дослідження полягає не в широті обраних питань, а в ретельності їх розробки. Важливо, щоб тема курсової роботи була розкрита більш повно і розв'язувала поставлені питання, будучи органічним продовженням наукової роботи студента, його участі в дослідженнях, що проводяться з тематики кафедри.

Вивчення спеціальної літератури та інших джерел з теми дослідження.

Робота над дослідженням починається з ознайомлення зі станом обраної проблеми. Адже для її успішної розробки студент повинен мати досить повне уявлення про вже наявні розвідки з цієї теми. Для цього підбираються та аналізуються літературні та інші джерела, складається бібліографія. Значну допомогу студенту в цьому надає науковий керівник, який пропонує список рекомендованої літератури з теми дослідження. Підібрати літературу також можуть допомогти працівники наукових бібліотек та читальних залів. Самостійний пошук літературних джерел здійснюється за допомогою бібліотечних каталогів (систематичного, алфавітного, електронного), реферативних журналів, бібліографічних довідників. Особливу увагу слід звернути на фахові журнали, збірки наукових статей, тематичні збірники, де можна знайти останні результати досліджень спеціалістів галузі (наприклад, «Запорізький медичний журнал» або «Актуальні питання фармацевтичної науки та практики»). Вагому допомогу в дослідженні визначеної проблеми можуть надати й періодичні видання: серійні видання і збірники праць, газети,

журнали, що відображають наукові досягнення, проблеми в досліджуваній галузі знань (наприклад, журнали «Фармацевтичний журнал», «Одеський медичний журнал»).

Слід зазначити, що звернення до іноземних джерел значно підвищує теоретичну та практичну значущість проведеного дослідження.

Реферативну інформацію про наукові видання українських вчених і фахівців (монографії, енциклопедії, довідники, словники, періодичні видання, збірники наукових праць, матеріали конференцій, автореферати дисертацій тощо) можна знайти у каталозі сайту бібліотеки Запорізького державного медичного університету <http://lib.zsmu.edu.ua> . Список використаних джерел повинен містити не менше 15-20 позицій (у тому числі й іноземною мовою) з обов'язковими посиланнями на них у тексті роботи. Особливу увагу слід звернути на дотримання правил оформлення списку використаних джерел.

Опрацювання та систематизація наукових джерел відбувається згідно таких загальних правил. Спочатку потрібно ознайомитися з працями, де проблема відображається в цілому (монографіями, підручниками, теоретичними статтями), а потім звернутися до вузких досліджень (статей про конкретні рослини). У той же час вивчення складних джерел (монографій) слід починати лише після опрацювання простіших (підручників), а аналіз книг передуює огляду статей. Разом з тим, спершу вивчають останні дослідження з обраної проблеми, а потім – більш хронологічно віддалені. Відібрані літературні джерела потрібно ретельно опрацювати. Перш за все, необхідно попередньо ознайомитися із змістом, вступом (передмовою), анотацією праці. Далі слід переглянути матеріали тих розділів, що стосуються теми дослідження. І якщо переглянуті матеріали дійсно відповідають науковому інтересу дослідника, то їх необхідно уважно прочитати, критично оцінити прочитане, звертаючи особливу увагу на ідеї й пропозиції щодо вирішення проблемних питань обраної теми, наявність різних точок зору й протиріч. Необхідний матеріал занотовується на окремому аркуші, на якому обов'язково вказується автор та назва джерела, а також номер сторінки, з якої було виписано

конкретну інформацію. У подальшому ці дані будуть використані у курсовій роботі при оформленні посилань у тексті.

Кожному досліднику особливу увагу необхідно приділяти опису бібліографічних матеріалів. Для кожного опрацьованого джерела необхідно оформляти бібліографічну картку, до якої потрібно вносити відомості про автора, повну назву видання, типографську інформацію, рік видання, загальну кількість сторінок, а також місцезнаходження книги – назва бібліотеки чи іншого закладу, де зберігається аналізоване джерело, та шифр книги. Ця інформація стане у нагоді, якщо виникне необхідність повторно переглянути певні праці, наприклад, щоб уточнити цитату, а також при оформленні списку використаних джерел.

Складання плану курсової роботи.

Аналіз підбраної літератури з обраної теми є основою для складання попереднього плану курсової роботи, оскільки у процесі роботи над дослідженням план може змінюватися, доповнюватися. План включає вступ; 2-3 взаємопов'язані й логічно побудовані розділи, які розкривають тему; висновки. На підготовчому етапі студент пропонує науковому керівникові самостійно складений план. Він обговорюється з керівником, у разі необхідності коригується й після цього затверджується. Написання тексту наукового дослідження відбувається шляхом аналізу, систематизації та узагальнення підбраних матеріалів з кожного питання плану, а також опису та інтерпретації досліджуваних лінгвістичних даних. До тексту вносяться тільки ретельно відібрана й цілеспрямовано проаналізована інформація. Одержаний чорновий варіант курсової роботи доповнюється, уточнюються деякі положення, остаточно формулюються всі висновки й пропозиції, редагується і подається для перегляду науковому керівникові.

План наукової праці повинен відповідати кільком вимогам:

➤ теми кожного розділу повинні бути однакові за важливістю, а самі розділи приблизно однакові за довжиною;

- назви розділів мають відповідати темі дослідження та відображати логічний хід дослідження;
- назви і зміст окремих розділів не повинні містити однакову інформацію;
- жоден із пунктів плану не може повторювати назви курсової роботи.

Структура курсової роботи.

Курсова робота складається з таких частин:

1. Вступ.
2. Основна частина (поділяється на кілька розділів з висновками до них).
3. Загальні висновки.
4. Резюме (іноземною мовою) (1-2 сторінки).
5. Додатки.
6. Список використаних джерел.

Передбачений обсяг тексту курсової роботи для студентів 3 курсу – 25-30 сторінок друкованого тексту.

Курсова робота починається з титульної сторінки. Зразок оформлення титульної сторінки наведено в **Додатку Б**. Титульна сторінка є першою сторінкою курсової роботи, яку включають до загальної нумерації сторінок, але не нумерують. Далі номер сторінки проставляють у правому верхньому куті аркуша. За титульною сторінкою наводяться послідовно зміст, вступ, розділи з висновками до них, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Всі вони починаються з нової сторінки, а кожен із підрозділів — після закінчення попереднього. У **ЗМІСТІ** містяться найменування та номери

початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема, вступу, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел. Приклад оформлення змісту курсової роботи подано у Додатку В. Якщо в курсовій роботі вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх перелік подається окремо перед вступом як **СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ**.

Перелік друкується двома колонками, де ліворуч за абеткою наводять, наприклад, скорочення, праворуч — їх детальну розшифровку. Якщо в курсовій роботі є спеціальні терміни, скорочення, символи чи позначення, що повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифровку наводять у тексті при першому згадуванні.

Вступна частина

Завдання **ВСТУПУ** – розкрити сутність і стан наукової проблеми, обґрунтувати необхідність проведення дослідження, окреслити актуальність роботи, визначити її мету та завдання. У вступі коротко подають загальну характеристику курсової роботи в наведеній нижче послідовності.

Обґрунтування **актуальності** вибраної теми. У висвітлення актуальності необхідно включити сутність проблеми та необхідність її дослідження.

Сформулювати **мету роботи і завдання**, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети.

Визначити **об'єкт і предмет дослідження**. **Об'єкт наукового дослідження** – сукупність зв'язків, відносин та якостей досліджуваного явища або загальна сфера пошуку, що знаходиться в полі зору дослідника. **Предмет дослідження** – аспект обраної проблематики, що підлягає безпосередньому вивченню у даній роботі, установлюючи межі наукового пошуку в об'єкті. Тобто, об'єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, що є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага студента, оскільки предмет дослідження визначає назву теми курсової роботи.

Методи дослідження. Подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалося тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та доцільності вибору саме цих методів.

Основна частина роботи

РОЗДІЛ 1 є теоретичним обґрунтуванням об'єкту дослідження, його головна мета полягає в аналізі та систематизації здобутих знань з обраної проблематики. У цьому розділі необхідно окреслити основні етапи вивчення лінгвістичного явища, що досліджується, проаналізувати підходи науковців до його трактування та визначити аспекти, що не отримали належного висвітлення і які будуть вивчені у даній розвідці.

У тексті роботи обов'язково повинні бути посилання на використані джерела. У кінці пишуться висновки до розділу, в яких наводиться категоріальний апарат, який буде підґрунтям практичного дослідження. Обсяг цього розділу не повинен перевищувати 40 % загального обсягу курсової роботи.

РОЗДІЛ 2. Основна мета цієї структурної частини дослідження полягає в перевірці достовірності визначених у Розділі 1 теоретичних положень на конкретному лінгвістичному матеріалі. Результати аналізу можна підкріплювати таблицями, діаграмами, графіками тощо. У кінці розділу наводяться висновки, до яких дійшов дослідник під час аналізу та інтерпретації фактичного матеріалу дослідження. Обсяг другого розділу повинен становити 50 % загального обсягу курсової роботи.

Висновки дослідження

У **ВИСНОВКАХ** викладаються найважливіші результати, одержані під час дослідження. За змістом висновки мають бути пов'язані зі структурою роботи й впливати із завдань дослідження. Висновки повинні повною мірою відображати матеріал, викладений у курсовій роботі.

Резюме

Це стислий виклад змісту курсової роботи. Резюме пишеться англійською мовою, якщо курсова робота виконана українською мовою, чи українською, якщо дослідження написано іноземною мовою. У резюме потрібно обов'язково включити назву курсової роботи, а також зазначити мету, завдання, предмет, об'єкт і методи дослідження, основні результати та висновки виконаної роботи.

Додатки

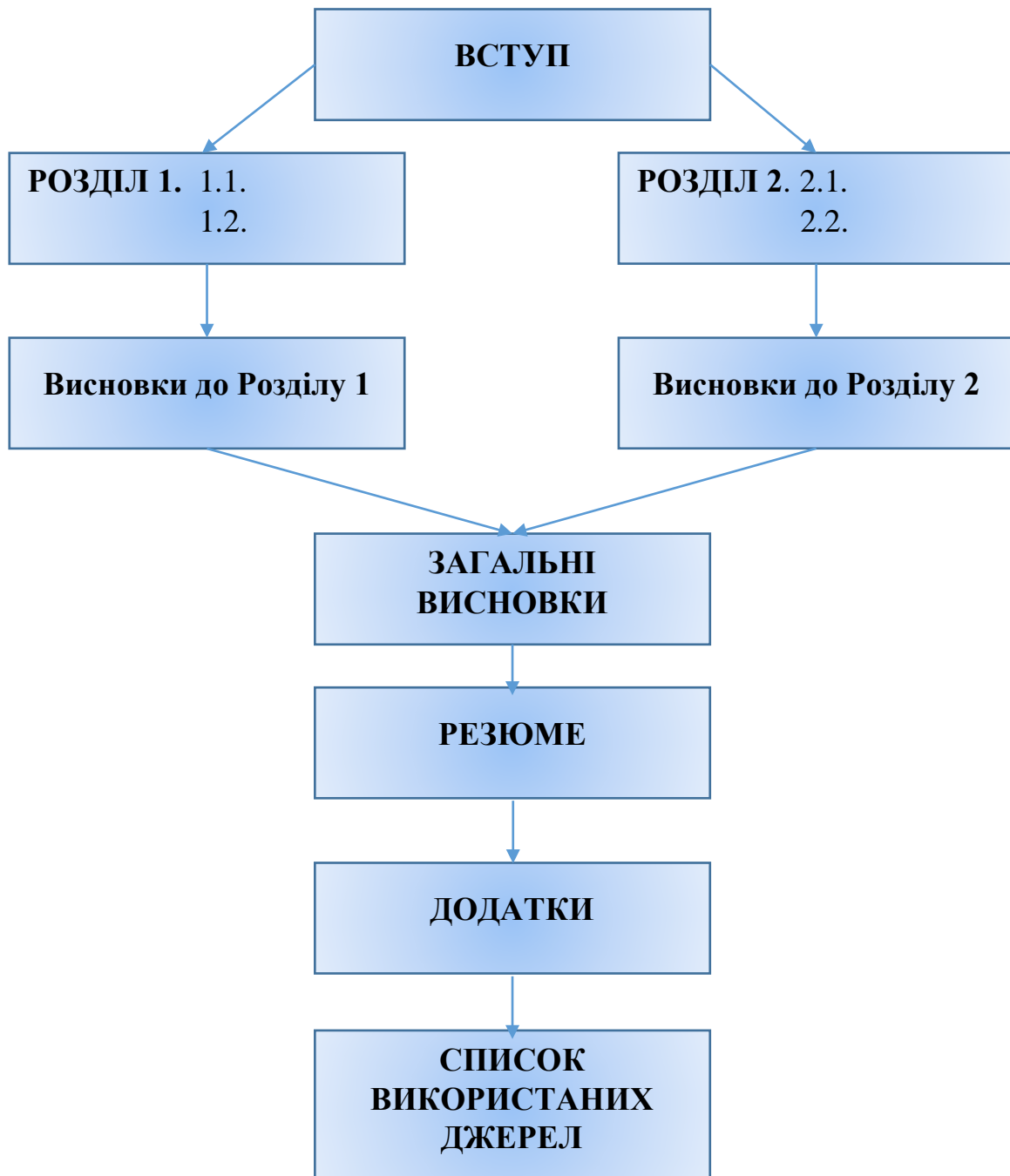
У **ДОДАТКИ** доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття курсової роботи:

- таблиці допоміжних цифрових даних;
- ілюстрації допоміжного характеру.

Список використаних джерел.

Список використаних джерел містить всі джерела інформації, до яких звертався дослідник при написанні курсової роботи (літературні джерела, джерела з мережі Інтернет, довідкова література, ілюстративні джерела). У список необхідно включати тільки ті джерела, які безпосередньо використовувалися при написанні дослідження і на них є відповідні посилання у тексті роботи. Список використаної літератури нумерують і розміщують в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Авторів з однаковими прізвищами подають в алфавітному порядку їхніх ініціалів; праці одного автора — за алфавітом перших літер назв його праць; праці одного автора з однаковою назвою — за хронологією. Спочатку наводять літературу, видану кирилицею, далі — латиною. Основна вимога до використаних джерел — єдине оформлення і дотримання вимог до оформлення бібліографічного опису видань.

Таким чином, структуру курсової роботи схематично можливо зобразити наступним чином:

Оформлення курсової роботи

Загальні вимоги .

Курсова робота з фармакогнозії має на меті систематизувати, закріпити та розширити теоретичні знання студентів із застосування лікарської рослинної сировини у фармації, навчити застосовувати ці знання на практиці для дослідження конкретного класу біологічно активних сполук або окремої родини рослин, ознайомити молодих дослідників із методами проведення фармакогностичних досліджень, а також навчити науково обґрунтувати результати власних досліджень. Курсова робота має характеризуватися не лише належним рівнем змісту, відповідною структурою, але й бездоганим оформленням. Звідси при оцінюванні курсової роботи береться до уваги не лише якість цієї наукової роботи, а й відповідність її оформлення. У разі невідповідності оформлення курсової роботи державним стандартам і встановленим вимогам оцінка за представлене дослідження повинна бути знижена, або робота взагалі може бути недопущена до захисту. Редагування тексту проведеного дослідження здійснюється у відповідності з вимогами стосовно виконання та оформлення курсової роботи.

Курсова робота виконується українською або англійською мовою. Обсяг курсової роботи студентів – 25-30 сторінок машинописного тексту без урахування додатків та списку використаних джерел. Рекомендований шрифт — Times New Roman 14 текстового редактора Word з міжрядковим інтервалом 1,5 на аркуші формату А4 з полями відповідно: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє й нижнє – по 20 мм. На сторінці має бути 28–30 рядків. Курсова робота повинна подаватися науковому керівнику в переплеті або в папці, у якій кожна сторінка вставлена в окремий файл. Курсова робота має бути виконана за відповідною структурою з виокремленням частин роботи, абзаців (з відступом у п'ять друкованих знаків (1,25 мм)), з нумерацією сторінок арабськими цифрами в правому верхньому куті (без крапки).

Текст основної частини курсової роботи поділяють на розділи та підрозділи. Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК

УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «ДОДАТКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» друкують великими літерами посередині сторінки. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці в підбір до тексту. У кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати 3-4 інтервалам (див. Додаток Д).

Не допускається розміщення назви розділу чи підрозділу в нижній частині сторінки, якщо далі подається лише рядок тексту. Кожну структурну частину курсової роботи треба починати з нової сторінки.

Нумерація розділів та підрозділів.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків (малюнків), таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовок підрозділу. Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка. Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти (див. Додаток Д).

Оформлення ілюстрацій і таблиць.

Ілюстрації (графіки, діаграми, схеми) і таблиці необхідно подавати в курсовій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, розміщені на окремих сторінках курсової роботи, включають до загальної нумерації сторінок.

Ілюстрації позначають «Рис.» або «Мал.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка.

Наприклад: Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу).

Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в розділі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами. Приклад оформлення ілюстрації показано у Додатку Е.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначеннями номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Якщо в розділі курсової роботи одна таблиця, її нумерують за загальними правилами. Заголовки колонок повинні починатися з великих літер, підзаголовки — з малих, якщо вони становлять одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони самостійні. Висота рядків — не менше 8 мм. Колонку з порядковими номерами рядків до таблиці не включають. Зразок оформлення таблиць наведено в Додатку Ж.

При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовж. табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовж. табл.1.2».

Примітки до тексту і таблиць, в яких наводять довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші кілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки:

1. ...

2. ...

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

1). На всі таблиці дослідження повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «...у табл.1.2».

2). При посиланні на ілюстрації курсової роботи вказують порядковий номер ілюстрації, наприклад, «як показано на «рис. 1.2».

3). У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.3».

Загальні правила посилання на використані джерела та цитування.

Посилання на літературні джерела в тексті наводяться в квадратних дужках []. Це може бути посилання на джерело в цілому або на джерело із зазначенням конкретної сторінки. Наприклад:

1. Катран серцелистий і катран коктебельський належать до роду Катран (*Crambe* L.), родини капустяні (*Brassicaceae*) [1]. Катран серцелистий (*Crambe cordifolia* Steven) – багаторічна трав'яниста рослина заввишки до 182 см [2]. Прикореневі листки – завдовжки до 35 см, стеблові – дрібні, 6–13 см [3].

2. Рослини роду *Crambe* L. широко використовують з екологічними, харчовими, технічними цілями та як джерело біопалива [5, с. 34].

У тексті роботи з метою аргументації власних тверджень чи для критичного аналізу певного положення того чи іншого дослідника необхідно наводити цитати.

Згідно наукового етикету цитований текст необхідно точно відтворювати, оскільки найменше скорочення чи заміна наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками, Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

д) якщо необхідно виявити ставлення автора курсової роботи до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання;

є) коли автор курсової роботи, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора роботи, а весь текст застереження вміщується у круглі дужки. Варіантами таких застережень є: (курсив наш. – В.Ж.), (переклад наш. – В.Ж.), (підкреслено мною. – В.Ж.), (розбивка моя. – В.Ж.).

Оформлення додатків та списку використаних джерел.

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини (книги), розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті дослідження.

Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках курсової роботи, кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток, наприклад, Додаток А, Додаток Б.. Додатки позначаються послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

При оформленні додатків окремою частиною (книгою) на аркуші після ВИСНОВКІВ друкують великими літерами слово «ДОДАТКИ».

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 – другий розділ Додатка А; В.3.1 – перший підрозділ третього розділу Додатка В.

Список використаних джерел містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після додатків.

Правила оформлення використаних джерел наведено в Додатку 3.

Мова та стиль наукового дослідження

Мова і стиль наукової праці як частина писемної наукової мови склалися під впливом так званого академічного етикету, сутністю якого є інтерпретація власної і запозичених точок зору з метою обґрунтування наукової істини. Вже встановилися певні традиції у спілкуванні вчених між собою як в усній, так і в писемній мові. Проте не слід думати, що існує збірка "писаних" правил наукової мови. Можна говорити лише про деякі усталені особливості.

Основна увага звертається на логіку і точність викладу, від яких залежить рівень інтелектуальності наукових висловлювань. Звідси, для наукового тексту характерним є змістовна лаконічність, завершеність логічних зв'язків, цілісність та послідовність розвитку думки. На рівні цілого тексту визначальними характеристиками наукового тексту є: цілеспрямованість; відсутність емоційно забарвлених елементів мови; наявність точних висловлювань; наявність спеціальної термінології, яка в лаконічній формі дає розгорнуті визначення або змістовні дефініції явищ, процесів, понять.

На рівні цілого тексту для наукового стилю важливою прикметою є цілеспрямованість і прагматизм. Науковий текст характеризується тим, що його складають лише точні, отримані в результаті тривалих спостережень і наукових експериментів відомості та факти. Це обумовлює точність їх словесного виразу і, таким чином, використання спеціальної термінології.

Завдяки спеціальним термінам з'являється можливість у короткій та економічній формі давати розгорнуті визначення й характеристики наукових фактів, понять, процесів, явищ. Як відомо, термін – це не просто слова, а втілення сутності даного явища. Отже, добирати наукові терміни і визначення необхідно дуже уважно. Не можна довільно змішувати в одному тексті різну термінологію, пам'ятаючи, що кожна галузь науки має свою, притаманну тільки їй термінологічну систему.

Не допустиме використання в науці професіоналізмів. Професіоналізми – це не наукові поняття, а умовні, у вищому ступені диференційовані

найменування реалій, які використовуються в середовищі вузьких фахівців і зрозумілі тільки їм. В основі професіоналізмів лежить побутове уявлення про наукове поняття.

Рисами, які визначають культуру наукової мови, є точність, ясність і стислість. Смыслова точність – одна з головних умов забезпечення наукової та практичної значущості інформації, вміщеної в тексті наукової праці. Недоречно вжите слово може суттєво викривити значення написаного, призвести до подвійного тлумачення тієї чи тієї фрази, надати всьому тексту небажаної тональності.

Точність наукової мови забезпечується ще й дотриманням стилістичних норм і зв'язків слів у реченні. Порушення їх породжує неправильне тлумачення висловленої думки.

Ще одна вимога наукового стилю – його ясність, тобто доступність і дохідливість написаного. Практика показує, що багато непорозумінь виникає там, де автор використовує багатозначні слова і словосполучення.

Простота викладу сприяє розумінню наукової роботи. Проте не можна ототожнювати простоту з примітивністю.

Слід пам'ятати й про таку рису, як стислість, реалізація якої потребує уникнення зайвих слів, іншомовних, які дублюють українські, невиправданих повторів, надмірної деталізації. Кожне слово і вираз служать меті, яку можна сформулювати так: якомога точніше й стисліше донести сутність дослідження.

Одна із істотних рис наукового стилю полягає у використанні значної кількості спеціальних лексичних засобів, що слугують для вираження певних смислових відношень між елементами наукової інформації:

 причини і наслідку, умови і наслідку (проте; однак, тому що, звідси, в (у) наслідок цього, в (у) результаті, в (у) залежності від, у зв'язку з цим, згідно з, відповідно до, за таких умов, за такої умови, через, якщо (ж), то це свідчить про, вказує на, засвідчує на, дає можливість, дозволяє, сприяє, має значення тощо);

✚ **часова співвіднесеність і порядок викладення інформації** (спочатку/ насамперед/ у першу чергу з'ясуємо, передусім зазначимо, наступним кроком у дослідженні, одночасно, у той же час, поряд із цим, в подальшому, у наступному, останнім часом, насамкінець тощо);

✚ **всебічний розгляд об'єкта** (з точки зору типовості, конкретності, сутності тощо) (з точки зору, в цьому розумінні, взагалі, зокрема, як правило, у тому числі, в основному, з одного боку, з іншого боку, крім того, окрім, у контексті, за концепцією тощо);

✚ **зіставлення і протиставлення інформації** (однак, проте, також, так само, як і; як.., так і ...; порівняно, у протилежність, на противагу, навпаки, аналогічно, таким же чином, разом із тим тощо);

✚ **виокремлення частин висловлювання** (головне, зупинимося на головному, необхідно зазначити, маємо підкреслити (зазначити), слід мати на увазі, треба врахувати, характерно, що... тощо);

✚ **доповнення, уточнення інформації** (крім того, більше того, до речі, між іншим, головним чином, особливо, точніше, у тому числі, а саме тощо);

✚ **зв'язок з попередньою інформацією** (як було сказано/ показано/ зазначено/ встановлено/ одержано/виявлено/ з'ясовано; як свідчать дані; на підставі даних з таблиці/ діаграми виходить/ можна встановити; як видно із таблиці; як зазначено у таблиці/ схемі; як (уже) вказувалося вище/ зазначалося раніше/ підкреслювалося, вище(нижче); вище йшлося про...; у зв'язку з цим; у зв'язку з вище викладеним; названий, останній, попередній, відповідний, вищеописаний, вищевказаний, вищенаведений, виведений, доведений, класифікований, завершений, описаний, перерахований, розглянутий, сформульований, установлений, аналогічний, схожий, подібного типу, розглядуваний; той, що аналізується тощо);

✚ **об'єктивна оцінка інформації** (природно, само собою зрозуміло, безперечно, безсумнівно, очевидно, навряд чи, начебто, у дійсності, насправді,

дійсно, правда, точніше, зрозуміло, швидше за все, на перший погляд, зрештою, дослідження показало, аналіз підтвердив тощо);

 ілюстрація зазначеного (наприклад, так, як приклад, прикладом може слугувати, проілюструємо яскравими прикладами, розглянемо приклад, про що можна судити за, продовжимо ілюструвати, проаналізуємо типові приклади, унаочнимо тощо);

 проблема (перебуває в центрі уваги, заслуговує на особливу увагу, посідає важливе місце, є актуальною, давно є на часі, цілком є на часі, відноситься до найактуальніших, цілком не є вирішеною, є малорозробленою, недослідженою, є дискусійною, не досить розробленою, фрагментарно висвітлювалася в, не була об'єктом спеціального вивчення);

 важливо (дослідити, описати (здійснити опис), узагальнити, вивчити, встановити, пояснити, систематизувати, охарактеризувати (дати характеристику), класифікувати, визначити, підсумувати, проаналізувати, з'ясувати, розробити, здійснити експеримент, простежити, укласти, виявити, експериментально перевірити);

 Історія і сучасний стан розробки питання в науковій літературі (прийнято вважати, що...; загальновідомо, що...; є думка, що...; на думку (кого?)...; згідно з точкою зору...; відповідно до концепції...; як вважає (вважають)...; існуючі точки зору з цього питання можна класифікувати таким чином...; дослідженням цієї проблеми займалися...; цих поглядів дотримується (дотримуються) ...; гіпотезу (передбачення) про ... висунув (розробив)...; початок напряму (тенденції) покладено...; нову концепцію (ідею, гіпотезу, теорію тощо) розроблено ...; останнім часом дослідження з...; згідно з даними...; як показують новітні дослідження в галузі...; у контексті сучасної парадигми досліджень...; сучасна лінгвістика демонструє зростаючий інтерес до...; при вивченні ... значну увагу науковці приділяли...; подальший розвиток досліджень з...);

 Мета і завдання дослідження (курсону (дипломну) роботу присвячено такому питанню, як ...; мета дослідження полягає в тому, щоб...;

завдання дослідження формулюється (формулюються) ...; метою є встановити (встановлення) ...; метою є визначити (визначення)...; у роботі порівнюється (порівнюються)...; у роботі вивчається (вивчаються) ...; у роботі з'ясовується (з'ясовуються) ...; автор розв'язує низку завдань, а саме ...);

 Виклад суті дослідження у роботі (є підстави вважати ...; гіпотетично можна стверджувати, що...; перевіримо запропоновану гіпотезу ...; об'єкт дослідження характеризується такими особливостями ...; об'єкт аналізу має такі специфічні якості, як ...; матеріали здійсненого обстеження дозволяють згрупувати (класифікувати, узагальнити, уточнити, конкретизувати) ...; нами зафіксовано (виявлено, з'ясовано, описано) ...; у світлі вищесказаного...; як уже зазначалося...; на наш погляд...; необхідно зазначити, що...; з огляду на...; встановлено, що...; відправною точкою... у визначенні...було...; поділяючи точку зору... ми вважаємо...; беручи до уваги...; з іншого боку...; передусім...; по-перше...; аналіз... свідчить про...; звернення до концепції...; уявлення про...; як стверджує...; наступний приклад є...; таким чином, виконаний аналіз доводить, що...; проведене дослідження дає можливість стверджувати, що...; у ході дослідження були проаналізовані...; результати роботи дають підстави вважати, що...; у центрі нашої уваги...; під час дослідження виникла необхідність...; ми встановили...; як показало наше дослідження...; як свідчать результати аналізу...; аналіз матеріалу показав...; застосування... методу (аналізу) дало змогу встановити);

 Висновки, рекомендації, пропозиції (таким чином, проведене дослідження (аналіз) підтверджує, що ...; отже, є всі підстави зробити такий висновок ...; як підсумок зазначимо, що ...; дані здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок про ...; відтак, можна впевнено стверджувати, що ...; сформулюємо основні висновки ...; описана в роботі методики дослідження... є; підсумовуючи все сказане, відзначимо ...; підбиваючи підсумки, відзначимо...; здійснене дослідження дозволяє зробити такі висновки...).

Використання вищенаведених лексичних одиниць сприяє логічному представленню думки, запобігає хибним повторам, допомагає уникати висловів, що не стосуються наукового дослідження, скеровує хід думки, дотримуючись правил ведення наукового пошуку відповідно до розділів дослідження.

Синтаксис наукового стилю має яскраво виражений книжний характер, чітко організовану будову речень, без чого неможливо було б висловити складну логічну структуру думок.

Важливою рисою синтаксису наукової мови є переважання розгорнутих складних речень із розгалуженою системою різних видів підрядності, відокремлених зворотів (особливо дієприкметникових та дієприслівникових). Велика частка належить складнопідрядним реченням, зокрема з причиновим та наслідковим зв'язками. Такі речення найбільше відповідають специфіці наукового викладу. Емоційна й експресивна лексика (здебільшого оцінного характеру) вживається подеколи в текстах суспільствознавчого та гуманітарного профілю; цю лексику доцільно застосовувати у фізико-математичних та природничих науках.

Написання анотації (резюме) іноземною мовою є важливим етапом написання курсової роботи і виконується на завершальній стадії роботи над дослідженням.

Не секрет, що написання анотації становить величезні труднощі для студентів. І невміння її писати сильно ускладнює життя тому, хто вивчає англійську мову, оскільки анотація часто є частиною реферату статті, аналізу тексту, есе, твору, презентації.

Анотація (від латинського *annotatio* – примітка) – коротка характеристика книги, статті, що викладає її зміст і, інколи, дає оцінку, допомагає читачеві орієнтуватися в літературі з того чи іншого питання і полегшує роботу студентів.

Існує кілька видів анотації. Анотації за змістом і призначенням можуть бути довідковими, описовими, реферативними, рекомендаційними і

критичними. Зупинимось лише на описових анотаціях, тому що вміння їх писати необхідне студентам у навчальному процесі для обробки друкованої інформації на рідній чи іноземній мові і при оформленні записок до дипломних робіт. Описова анотація містить від 3 до 10 речень (60-100 слів). Анотація, що підсумовує зміст тексту, може бути дуже короткою і складатися з 1-2 речень.

Працюючи над написанням анотації, варто дотримуватися трьох основних вимог:

1. Анотація повинна відображати ідею усього тексту, а не окремих його частин;
2. Матеріал має бути представленим у безособовій формі і не містити власних думок та вражень;
3. Анотація бути стислою версією статті, написаною власними словами.
4. Текст анотації повинен мати чітку структуру, де вказується про що йдеться у статті, що саме було досліджено і розглянуто, з яких частин вона складається і кому може бути цікава ця інформація.

Для написання анотації важливо, щоб студенти добре розуміли матеріал, над яким вони працюють, тому варто розглянути етапи роботи над текстом.

1. Перегляньте роботу, прочитайте заголовок, підзаголовки, перший абзац, перше речення кожного абзацу і останній абзац. У разі відсутності підзаголовків, самостійно поділіть текст на абзаци. Спробуйте зрозуміти про що йдеться у тексті і визначити тип тексту. Перекладіть невідомі слова, якщо вони допоможуть зрозуміти головну ідею.
2. Прочитайте роботу, підкресліть важливу інформацію і зробіть помітки.
3. Запишіть ключові факти своїми словами. Знайдіть інформацію, що підтверджує ці ключові факти, але не вдавайтесь у деталі.
4. Стисло викладіть висновки, що зробив автор, одним реченням.
5. Почніть писати анотацію, користуючись власними записами, не заглядаючи в оригінал. Варто зазначити, що анотація не повинна містити речення-висновку.

6. Перечитайте анотацію, переконайтесь, що вона написана власними словами і перевірте помилки.

Для написання анотації використовуються різні кліше (key patterns) для того, щоб полегшити систематизацію інформації і допомогти студенту дотримуватись стилю викладу і правил написання анотації:

The article (paper, book, etc.) deals with...	Ця стаття (робота, книга тощо) стосується...
As the title implies the article describes...	Згідно з назвою, у статті розглядається...
It is specially noted...	Особливо варто відмітити...
A mention should be made...	Згадується...
Basic information on ... is presented.	Надається основна інформація про ...
The text gives a valuable information on...	Текст надає цінну інформацію щодо ...
The paper consists of ...parts (chapters). The paper contains the following parts:	Робота складається з ... частин (розділів).Робота складається з наступних частин:...
The article is of great help to ...	Ця стаття стане у нагоді...
The article is of interest to...	Ця стаття становить інтерес для...
It (the article) gives a detailed analysis of ..., contains the data on...	Стаття дає детальний аналіз..., містить дані про
Special attention is given (paid) to...	Особлива увага приділяється...
It should be stressed (emphasized) that...	Варто зазначити (підкреслити), що ...
The method proposed ...	Запропонований метод...
Курсова робота	Paper/ project
Науковий керівник	(Scientific) advisor
Предмет дослідження	The subject of the research
Об'єкт дослідження	The object of investigation
Мета дослідження	The research aim
Завдання дослідження	The research objectives
Результати дослідження	The findings of the research
Основні поняття	The basic concepts
Практична значущість	Practical value
Вступ	Introduction
Розділ	Chapter
Висновки	Conclusions
Методи дослідження	Research methods
Огляд літератури з теми дослідження	Review of related literature
Додаток/ додатки	Appendix/ appendicies

Отже, навчання письму є важливим компонентом у підготовці молодих спеціалістів. Розвиваючи навички написання анотації, студенти також вчать аналізувати текст, знаходити основну інформацію, розширюють словниковий запас і відпрацьовують навички наукового письма.

Оцінювання та захист курсової роботи

Виконана курсова робота у встановлений термін подається науковому керівникові для рецензування. У своїй рецензії викладач зазначає позитивні сторони й недоліки курсової роботи, оцінює ступінь самостійності формулювання основних положень та висновків, наявність елементів творчого пошуку й новизни, дотримання вимог щодо змісту й оформлення роботи, а також робить висновок щодо допуску до захисту. У разі незадовільної оцінки робота повинна бути перероблена з урахуванням зауважень рецензента. Удруге робота здається з попередньою рецензією. Захист курсових робіт здійснюється за встановленим деканатом графіком. Публічний захист курсової роботи відбувається у присутності комісії у складі наукового керівника та одного-двох членів кафедри. Процедура захисту триває 5-7 хвилин і включає презентацію студентом стислого викладу змісту та результатів проведеного дослідження, характеристику власного внеску в розробку проблеми.

Після доповіді студент відповідає на запитання викладачів. До захисту студент отримує свою роботу, ознайомлюється з рецензією й готується аргументовано відповісти на зауваження й запитання. У процесі захисту членами комісії оцінюється глибина знань студента із теми дослідження, уміння вести дискусію, обґрунтовувати й відстоювати свою точку зору, чітко відповідати на поставлені запитання. Остаточна оцінка вноситься у відомість та залікову книжку студента й перезахисту не підлягає.

Робота, яка визнана незадовільною, повертається студенту для доопрацювання і виправлення недоліків. До повторно поданої на рецензування роботи додають попередню рецензію.

Необхідно звернути увагу на типові помилки, яких припускаються студенти при написанні та оформленні курсової роботи:

1. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта і предмета дослідження.

2. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму звичайного переліку прізвищ і не відбиває рівня та аспектів дослідження проблеми.

3. Змістовне наповнення розділів виконаної курсової роботи не відбиває їх назви.

4. Дослідник не виявив самостійності і творчості у дослідженні обраної проблеми.

5. У роботі відсутня експериментальна частина.

6. Експериментальна частина роботи містить лише відібрані фармакогностичні дані без належної їх інтерпретації.

7. Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.

8. У дослідженні взагалі відсутні висновки.

9. У роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких використано матеріал.

10. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без додержання відповідних вимог.

11. Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, вона має орфографічні, пунктуаційні помилки, а також стилістичні недоречності.

Оцінювання якості виконаної курсової роботи оцінюється за такими показниками:

1. Композиційна гармонійність, логічність побудови, відповідність плану темі роботи;

2. Цілісність. Витриманість формули дослідження: обґрунтованість актуальності теми роботи, її зв'язок з об'єктом і предметом дослідження; змістова відповідність мети, завдань і конструктивних висновків;

3. Повнота розкриття теми роботи. Ступінь розкриття теми, висвітлення та аналіз основних понять та ключових теоретичних положень, відповідність змісту підрозділів їх назвам;

4. Подання дискусійних точок зору на предмет дослідження, наявність авторської позиції щодо шляхів розв'язання проблем;

5. Відповідність списку першоджерел затвердженій темі. Наявність у списку літератури проблемних статей. Актуальність списку літератури (дати публікацій);

6. Дотримання наукового стилю викладення матеріалу, розвиненість мови. Дотримання правил оформлення наукового тексту, рисунків, бібліографії, цитування та посилань на першоджерела;

7. Ритмічність роботи. Дотримання регламенту виконання роботи, співпраця з науковим керівником, урахування зауважень наукового керівника;

Оцінювання якості результатів дослідження на захисті **оцінюється** за такими показниками:

1. Логіка побудови доповіді, вміння чітко, ясно та стисло викласти сутність та результати дослідження;

2. Повнота, глибина, обґрунтованість відповідей на запитання, вміння аргументовано захищати свою позицію;

3. Використання та якість підготовки ілюстративних матеріалів, володіння культурою презентації.

Оцінка **«відмінно»** виставляється за курсову роботу, яка носить дослідницький характер, оформлена за вимогами, які пред'являються до курсових робіт, матеріал викладено логічно і послідовно з відповідними висновками. При її захисті студент показує глибокі знання з питань теми, оперує даними дослідження, вносить пропозиції по темі дослідження, під час

доповіді вмiло використовує презентацію, впевнено і докладно відповідає на поставлені запитання.

Оцінка **«добре»** виставляється за курсову роботу, яка носить дослідницький характер, оформлена за вимогами, які пред'являються до курсових робіт, матеріал викладено логічно і послідовно з відповідними висновками. При її захисті студент показує знання з питань теми, оперує даними дослідження, під час доповіді вмiло використовує презентацію, без особливих труднощів відповідає на поставлені запитання. У змісті та мові роботи є лише незначні погрiшності.

Оцінка **«задовiльно»** виставляється за курсову роботу, яка носить дослідницький характер, оформлена за вимогами, які пред'являються до курсових робіт, але має поверхневий аналіз, матеріал викладено непослідовно та необґрунтовано. До захисту підготовлена презентація доповіді, але наочна інформація не завжди коментується. Основні тези роботи розкриті, але недостатньо обґрунтовані, нечітко сформульовано висновки, пропозиції і рекомендації. При захисті студент виявляє невпевненість, показує слабкі знання питань теми, не завжди дає вичерпні аргументовані відповіді на запитання.

Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.

Оцінка **«незадовiльно»** виставляється за курсову роботу, яка не носить дослідницького характеру, не має аналізу і не відповідає вимогам, які пред'являються до курсових робіт. У роботі немає висновків або вони носять декларативний характер. До захисту не підготовлена презентація доповіді. При захисті кваліфікаційної роботи студент не може відповісти на жодне поставлене запитання по її темі, студент не знає теорії.

ДОДАТКИ

Додаток А

Орієнтовний графік роботи над курсовою роботою

Етап роботи	Вид діяльності	Термін виконання
ПІДГОТОВЧИЙ	1. Вибір та обґрунтування теми дослідження	ЛЮТИЙ
	2. Укладання орієнтовного графіка виконання курсової роботи	
	3. Підбір та огляд наявної літератури з тем	
	4. Складання попереднього плану роботи та узгодження його з науковим керівником	
ДОСЛІДНИЦЬКИЙ	5. Визначення об'єкта, предмета, мети, завдань та методів дослідження	БЕРЕЗЕНЬ
	6. Опрацювання підібраної літератури з теми дослідження	
	7. Представлення теоретичних засад дослідження (Розділ 1)	
	8. Підбір, аналіз та інтерпретація ілюстративного матеріалу (Розділи 2-3)	
Л Ю Ч	9. Написання висновків, вступу та	В І Т Е Н

	оформлення списку використаних джерел і додатків	
	10. Редагування тексту роботи згідно вимог до оформлення наукового дослідження	
	11. Подання чорнового варіанту дослідження науковому керівникові.	
	12. Виправлення зауважень та врахування рекомендацій наукового керівника, остаточне редагування тексту роботи	
	13. Подання остаточного варіанту курсової роботи науковому керівнику	ТРАВЕНЬ
	14.Захист курсової роботи	

Додаток Б

Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФАРМАКОГНОЗІЇ, ФАРМАКОЛОГІЇ ТА БОТАНІКИ

КУРСОВА РОБОТА

з фармакогнозії на тему:

**«ФАРМАКОГНОСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА
АРОНІЇ ЧЕРНОПЛІДНОЇ»**

Виконав(ла):

студент(ка) III курсу № групи
фармацевтичного факультету

ПІБ

Науковий керівник:

доктор (кандидат)

Запоріжжя, 2019

Додаток В

Зразок оформлення змісту курсової роботи

АНОТАЦІЯ.....	2
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	20
ВСТУП.....	22
РОЗДІЛ 1 РОСЛИНИ РОДУ БУКВИЦЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ).....	31
1.1 Систематика, ботанічна характеристика та розповсюдження видів роду Буквиця.....	31
1.2 Хімічний склад видів роду Буквиця.....	37
1.3 Фармакологічні властивості та застосування рослин роду Буквиця в медицині.....	45
РОЗДІЛ 2 ВИВЧЕННЯ ХІМІЧНОГО СКЛАДУ ТА КІЛЬКІСНЕ ВИЗНАЧЕННЯ БІОЛОГІЧНО АКТИВНИХ РЕЧОВИН ВИДІВ РОДУ БУКВИЦЯ.....	72
2.1 Дослідження якісного складу біологічно активних речовин.....	72
2.2 Хроматографічний аналіз біологічно активних речовин.....	77
2.3 Дослідження фенольних сполук методом ВЕРХ.....	84
2.4 Дослідження жирнокислотного складу.....	91
2.5 Дослідження амінокислотного складу.....	96
2.6 Дослідження кількісного вмісту та мономерного складу полісахаридів.....	97
2.7 Дослідження елементного складу.....	100

2.8 Кількісне визначення вмісту біологічно активних речовин у досліджуваній сировині.....	102
2.8.1 Окиснювані феноли та сума поліфенолів.....	102

ВИСНОВКИ

Додаток Д

Зразок оформлення розлівів і підрозділів в курсовій роботі

РОЗДІЛ 1

РОСЛИНИ РОДУ БУКВИЦЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ)

1.1 Систематика, ботанічна характеристика та розповсюдження видів роду Буквиця

Рід Буквиця (*Betonica* L.) належить до родини Глухокропивові (Губоцвіті) (*Lamiaceae* (*Labiatae*), триби *Stachydeae* Benth. emend. Rout. Крім роду Буквиця до даної триби належать роди Залізняка (*Phlomis* L.), Жабрій (*Galeopsis* L.), Глуха кропива (*Lamium* L.), Орвала (*Orvala* L.), Зеленчук (*Galeobdolon* Adans.), Котячий хвіст (*Chaiturus* Willd), Собача кропива (*Leonurus* L.), Молюцька трава (*Molucella* L.), М'яточник (*Ballota* L.), Чистець (*Stachys* L.).

1.2 Хімічний склад видів роду Буквиця

Види роду Буквиця мають широкий спектр БАР. Сировина буквиці містить гідроксикоричні кислоти та їх похідні (хлорогенову, неохлорогенову, ізохлорогенову, *p*-кумарову), флавоноїди, таніни, іридоїди, тритерпеноїди та стероїди, каротиноїди, ефірну олію, органічні кислоти (в тому числі

аскорбінову кислоту), вітамін К, азотовмісні сполуки (в тому числі алкалоїди) [4, 5, 8, 34].

1.3 Фармакологічні властивості та застосування рослин роду Буквиця в медицині

Б. лікарська є офіційною лікарською рослиною у Франції, її введено до Британської рослинної фармакопеї (British Herbal Pharmacopoeia, 1972).

Додаток Е

Зразок оформлення ілюстрації

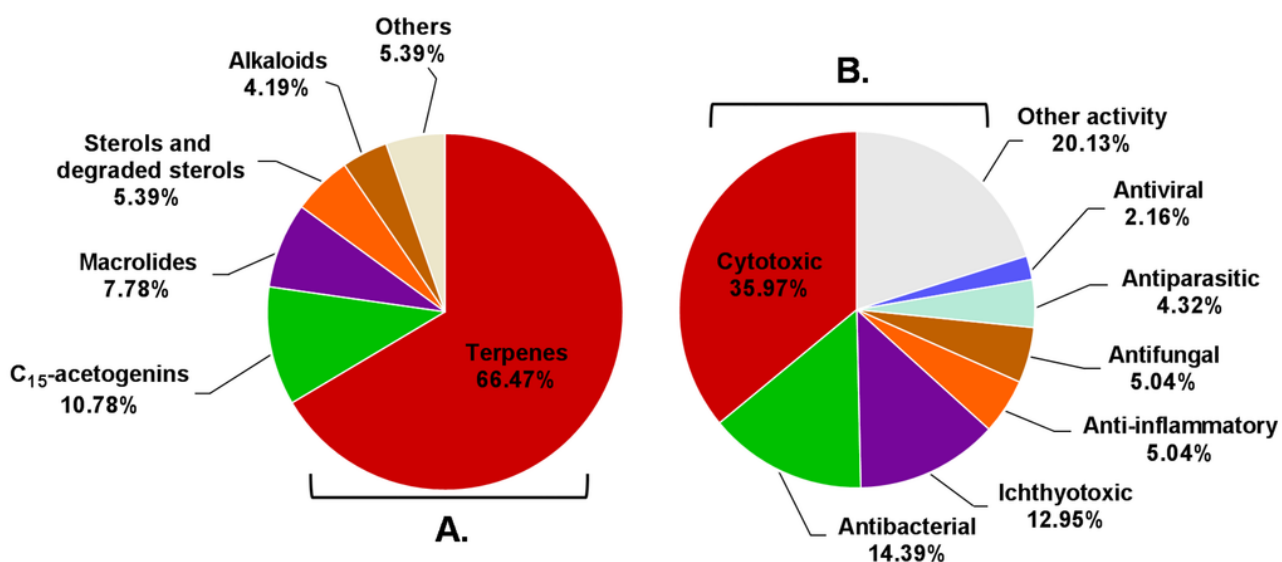
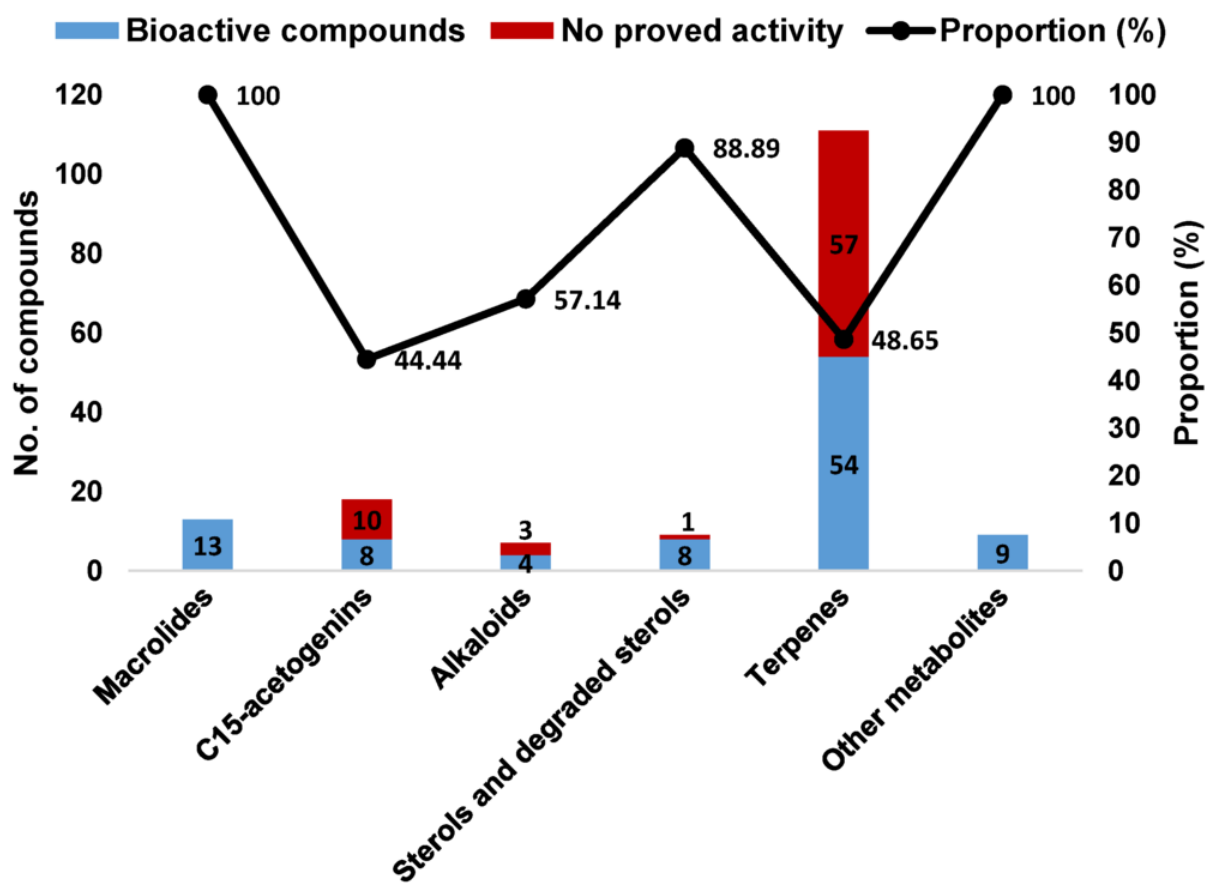

Рис. 2.1 Distribution of compounds described in *Aplysia* spp. among the

several chemical classes (A) and the prevalence of bioactivities attributed to them (B).

Рис. 3.2 Bioactive compounds from sea hares of the *Aplysia* genus according to the chemical class.

Додаток Ж

Зразок оформлення таблиці

**Кількісний вміст макро- та мікроелементів у траві буквиці перебільшеної
та траві буквиці короткозубої**

Елемент	Формула	Вміст елементів, мг/100 г	
		Буквиця перебільшена	Буквиця короткозуба
Макроелементи			
Кальцій	Ca	1160	790
Магній	Mg	173	170
Калій	K	1950	1570
Мікроелементи			
Купрум	Cu	0,65	0,94
Манган	Mn	3,86	3,05
Цинк	Zn	7,24	12,40
Ферум	Fe	13,52	7,65
Плюмбум	Pb	<0,03	<0,03
Ультрамікроелементи			
Кадмій	Cd	<0,01	<0,01

Додаток 3

Зразок оформлення списку використаних джерел

Джерело	Приклад оформлення
Книги: 1 автор	Блум Гарольд. Західний канон: книги на тлі епох : пер. з англ. / Гарольд Блум ; [заг. ред. Ростислава Семківа]. – К. : Факт, 2007. – 720 с. – (“Висока полиця”). – ISBN 978-966-359-205-3. – ISBN 966-359-091-0 (серія).
2 автори	Крижановська Оксана Олегівна. Історія середніх віків. Вступ до історії західноєвропейського Середньовіччя : курс лекцій : навч. посіб. для студ. ВНЗ / О. О. Крижановська, О. П. Крижановський. – Вид. 2-ге, стер. – К. : Либідь, 2006. – 368 с. – ISBN 966-06-0412-2.
3 автори	Глинський Ярослав Миколайович. Паскаль. Turbo Paskal і Delphi : навч. посіб. / Глинський Я. М., Анохін В. Є., Ряжська В. А. – 4-те вид. – Львів : [Деол, СПД Глинський], 2003. – 144 с. – ISBN 966-7449-17-3.
4 автори	Український орфографічний словник : близько 170 000 слів / за ред. В. М. Русанівського ; [уклали : В. В. Чумак, І. В. Шевченко, Л. Л. Шевченко, Г. М. Ярун] ; НАН України ; Укр. мовно-інформ. фонд ; Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. – Вид. 6-те, переробл. і допов. – К. : Довіра, 2006. – 960 с. – (Словники України). – ISBN 966-507-206-4.
5 авторів і більше	Правова статистика : підручник / [авт. кол. : Моїсєєв Є. М., Джужа О. М., Василевич В. В. та ін.]. – К. : Атіка, 2008. – 392 с. – ISBN 978-966-326-262-8.
Газета	Урядовий кур’єр : газ. центр. органів виконав. влади України / засн. Кабінет Міністрів України ; голов. ред. Алла Ковтун. – 1990– . – К. : Преса України, 2008– . – Виходить у вівт., сер., четв., п’ятн. та суботу. 2008, 25 листоп., № 221 (3881).
Журнал	Вища школа : наук.-практ. журн. / засн. М-во освіти і науки України ; голов. ред. І. О. Вакарчук. – 2001– . – К. : Знання, 2008– . – Щомісяч. – ISSN 1682-2366. 2008, № 8–10.

Тези конференцій	Аксьонова І. І., Панасенко О. І. Актопротекторна активність похідних 4-аміно-5-(4- <i>трет</i> бутилфеніл)-4Н-1,2,4-тріазол-3-тіолу. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку мед., фар мац. та природних наук</i> : матеріали ІІІ Регіон. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих учених з всеукр. участю, 29 листоп. 2014 р., Запоріжжя, 2014. С. 130.
Дисертація	Панасенко О. І. Синтез, перетворення, фізико-хімічні та біологічні властивості аміно- і тіопохідних 1,2,4-тріазолу : дис. ... д-ра фарм. наук. К., 2005. 396 с.
Автореферат	Аксьонова І. І. Синтез, дослідження фізико-хімічних та біологічних властивостей похідних 4-аміно-3-(4- <i>трет</i> -бутилфеніл)-1Н-1,2,4-тріазол-5-тіону.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата фармацевтичних наук : спец. 15.00.02 – фармацевтична хімія та фармакогнозія / Аксьонова Ілона Ігорівна ; ЗДМУ. – Запоріжжя, 2019. – 26 с.
Електронні ресурси	Основи фармакогнозії і фітотерапії – Навчальні матеріали онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/74748/meditsina/osnovi_farmakognoziyi_i_fitoterapiyi

Додаток И

Перелік тем для курсових робіт

1. Фармакопейні методи фармакогнозії.

2. Фармакогностична характеристика Аруму плямистого.
3. Фармакогностична характеристика Астрагалу монгольського.
4. Фармакогностична характеристика Банану.
5. Фармакогностична характеристика Болдо.
6. Фармакогностична характеристика Вербени.
7. Фармакогностична характеристика Вітекса священного.
8. Фармакогностична характеристика Гамамелісу.
9. Фармакогностична характеристика Гарпагофітуму лежачого.
10. Фармакогностична характеристика Гібіску.
11. Фармакогностична характеристика Гідрастису канадського.
12. Фармакогностична характеристика Дивини
13. Фармакогностична характеристика Золотушника європейського.
14. Фармакогностична характеристика Іпекакуани.
15. Фармакогностична характеристика Калачиків.
16. Фармакогностична характеристика Каскари.
17. Фармакогностична характеристика Китятки.
18. Фармакогностична характеристика Коричнику.
19. Фармакогностична характеристика Куркуми яванської.
20. Фармакогностична характеристика лимонної вербени.
21. Фармакогностична характеристика Лохини звичайної.
22. Фармакогностична характеристика Любистку.
23. Фармакогностична характеристика Маруни дівочої.
24. Фармакогностична характеристика Мирри.
25. Фармакогностична характеристика М'яточнику чорного .
26. Фармакогностична характеристика Несправжнього женьшеню.
27. Фармакогностична характеристика Пальми сереноа.
28. Фармакогностична характеристика Парило.
29. Фармакогностична характеристика Пеларгонії.
30. Фармакогностична характеристика Пірію повзучого.
31. Фармакогностична характеристика Плакуна.

32. Фармакогностична характеристика Померанця гіркокого.
33. Фармакогностична характеристика Приворотеню.
34. Фармакогностична характеристика Ратанії.
35. Фармакогностична характеристика римської ромашки.
36. Фармакогностична характеристика Рускусу шипуватого.
37. Фармакогностична характеристика Рутки.
38. Фармакогностична характеристика Сафлору.
39. Фармакогностична характеристика Тирличу.
40. Фармакогностична характеристика Центели.
41. Фармакогностична характеристика Цетрарії ісландської.
42. Фармакогностична характеристика Чайного дерева.
43. Фармакогностична характеристика Шавлії трилопатевої.
44. Фармакогностична характеристика Шандри звичайної.
45. Фармакогностична характеристика Ясену.
46. Фітотерапія грибкових захворювань.
47. Фітотерапія бронхіальної астми.
48. Ароматерапія в медичній практиці.
49. ЛР та ЛРС, що застосовуються в стоматології.
50. ЛР та ЛРС, що володіють гепатопротекторною активністю.
51. ЛР та ЛРС, що володіють жовчогінною активністю.
52. ЛР та ЛРС, що володіють гіпоглікемічною активністю.
53. ЛР та ЛРС, що володіють гіпотензивною активністю.
54. ЛР та ЛРС, що володіють жовчогінною активністю.
55. ЛР та ЛРС, що знижують рівень холестерину крові.
56. ЛР та ЛРС, що володіють муколітичною активністю.
57. ЛР та ЛРС володіють кровоспинною активністю.
58. ЛР та ЛРС володіють жарознижувальною активністю.
59. ЛР і ЛРС володіють седативним ефектом.
60. ЛР та ЛРС, що стимулюють роботу центральної нервової системи.
61. ЛР та ЛРС, що володіють протиалергійною активністю.

62. ЛР та ЛРС, які використовуються при псоріазі.
63. ЛР та ЛРС, які використовуються для лікування дерматитів.
64. ЛР та ЛРС з імуномодельюючою активністю.
65. ЛР та ЛРС, що володіють регенеруючою активністю.
66. ЛР та ЛРС, що володіють сахарознижувальною активністю.
67. ЛР та ЛРС, що володіють протипухлинною дією.
68. ЛР та ЛРС, що володіють фотосенсибілізуючою активністю.
69. ЛР та ЛРС, що застосовуються у педіатрії.
70. Лікарські препарати тваринного походження, шляхи отримання та застосування.
71. Рідкісні та зникаючі лікарські рослини та їх застосування у медицині.
72. Рослинний світ о. Хортиця. Застосування їх у медицині.
73. Рослини Запорізької області, що занесені до Червоної книги України. Застосування їх у медицині.
74. Рослини Запорізького ботанічного саду. Їх застосування у медицині.
75. Рослини Червоної книги України зі статусом «Зниклий в природі».
76. Тонкошарова хроматографія. Ідентифікація жирних олій методом тонкошарової хроматографії. Сторонні олії у жирних оліях методом тонкошарової хроматографії.
77. Газова хроматографія. Сторонні олії у жирних оліях методом газової хроматографії. Лужні домішки та стерини у жирних оліях.
78. Випробування лікарської рослинної сировини на граничний вміст домішок. Важкі метали у лікарській рослинній сировині та лікарських рослинних засобах.
79. Методи кількісного визначення: кислотне число, ефірне число, гідроксильне число, йодне число, перекисне число, число омилення, неомилювані речовини.

Додаток К

**Перелік рекомендованих літературних джерел для виконання
курсової роботи з фармакогнозії**

1. Атлас ареалов и ресурсов лекарственных растений СССР. – М.: ГУГК, 1976. – 340с.
2. Атлас по анатомии растений (растительная клетка, ткани, органы): учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / А. Г. Сербин, Л. С. Картмазова, В. П. Руденко, Т. Н. Гонтовая. – Х. : Колорит, 2006. – 86 с.
3. Бензель Л. В., Дармограй Р. Є., Олійник П. В., Бензель І. Л. Лікарські рослини і фітотерапія (фітотерапевтична рецептура). – К.: ВСВ “Медицина”, 2010. – 400 с.
4. Бобкова І. А., Варлахова Л. В., Маньковська М. М. Фармакогнозія. Підручник для вищ. мед. (фармац.) закладів : рекомендовано МОЗ України. — К. : Медицина, 2010. — 512 с.
5. Гончаров Т. А. Энциклопедия лекарственных растений: (лечение травами): В 2-х т. Т. 1. — М.: Изд. Дом МСП, 1997.
6. Государственная Фармакопея СССР. Вып. 1. Общие методы анализа / МЗ СССР.– 11–е изд. – М. : Медицина, 1987. – 336 с.
7. Государственная Фармакопея СССР. Вып. 2. Общие методы анализа. Лекарственное растительное сырье / МЗ СССР. – 11–е изд. – М. : Медицина, 1989. – 400 с.
8. Государственный реестр лекарственных средств, разрешенных для применения в медицинской практике и к промышленному производству. -М., 1998.
9. Дендрофлора України. Дикорослі і культивовані дерева і кущі. Голонасінні: Довідник. / М. А. Кохно., В. Ш. Гордієнко, Г. С. Захаренко та ін.– К.: Фітосоціоцентр, 2001. – 207 с.
10. Дендрофлора України. Дикорослі і культивовані дерева і кущі. Покритонасінні: ч. І. Довідник. / М. А. Кохно, Л. І. Пархоменко, А. У. Зарубенко та ін.; – К.: Фітосоціоцентр, 2003. – 451 с.
11. Дендрофлора України. Дикорослі і культивовані дерева і кущі. Покритонасінні: ч. ІІ. Довідник / М. А. Кохно, Н. М. Трофименко, Л. І. Пархоменко та ін. – К.: Фітосоціоцентр, 2005. – 716 с.

12. Державна Фармакопея України / Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». – 2-е вид. – Харків : Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2015. – Т. 1. – 1128 с.

13. Державний реєстр сортів, придатних для поширення в Україні на 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/uk/ministry?nid=21767>

14. Дендрозологічний каталог природно-заповідного фонду Лісостепу України / під ред. С. Ю. Поповича. – К.: Аграр Медіа Груп, 2011. – 800 с.

15. Дудченко Л. Г. Ефіроолійні та жиролійні рослини: Навчальний посібник для студентів вищих медичних та фармацевтичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / Л. Г. Дудченко, О. Ю. Коновалова, Т. П. Гарник, Т. Ю. Грабова, Л. Б. Пилипчук, Т. В. Джан / Під ред. Л. Г. Дудченко та О. Ю. Коновалової. – К.: ЧП «Блудчий М.І.», 2010. – 496 с.

16. Кобзар А.Я. Фармакогнозія в медицині: Навч. посібник. – К. : Медицина, 2007. – 544 с.

17. Ковальов, В. М. Фармакогнозія з основами біохімії рослин : підруч. для вищ. фармац. установ освіти та фармац. ф-тів вищ. мед. установ освіти III-IV рівнів акредитації / В. М. Ковальов, О. І. Павлій, Т. І. Ісакова. – Х. : Прапор; НФаУ, 2000. – 703 с.

18. Лекарственные растения и их применение при различных заболеваниях. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mplants.org.ua>

19. Лекарственные средства: пособие для врачей / М. Д. Машковский. - 15-изд., перераб., испр. и доп. - М.: Новая Волна, 2006. - 1216 с.

20. Лекарственные средства растительного происхождения: Справочное пособие / А. С. Васильев, Г. И. Калинкина, В. Н. Тихонов.- Томск, 2007. – 124 с.

21. Лікарська рослинна сировина та фітопрепарати : посіб. з фармакогнозії з основами біохімії лікар. рослин: Навч. посіб. для фармац. ВНЗО III – IV рівнів

акредитації / Н. М. Солодовниченко, М. С. Журавльов, В. М. Ковальов. – Х. : НФаУ; Золоті сторінки, 2001. – 408 с.

22. Лікарські рослини: Енциклопедичний довідник. Під ред. А. М. Гродзинський. –К.: Укр.енциклопедія, 1992.

23. Машковский М. Д. Лекарственные растения, т.1, 2. - М.: Медицина, 1998 г. - 736с.

24. Машковська С. П., Шабарова С. І., Якубенко Б. Є. Ботанічна термінологія латинською мовою. Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів. – К.: Вид-во НАУ, 2008. – 103 с.

25. Методика підготовки та проведення лабораторних занять з фармакогнозії : навч.-метод. посіб. : у 2 т. / В. С. Кисличенко, С. М. Марчишин, З. І. Омельченко та ін.; за ред. за ред. В. С. Кисличенко, С. В. Огарь. – Тернопіль : ТДМУ, 2016. - Т. 1. - 392 с.

26. Мінарченко В. М., Тимченко І. А. Атлас лікарських рослин України (хорологія, ресурси та охорона). – К.: Фітосоціоцентр, 2002. – 172 с.

27. Мінеральні елементи лікарських рослин та їх роль у життєдіяльності людини. Навчальний посібник / О.Ю. Коновалова, Ф.А. Мітченко, Т.К. Шураєва, Т.В. Джан. – К.: ЧП «Блудчий М.І.», 2012. – 192 с.

28. Минина С. А. Химия и технология фитопрепаратов: учебное пособие для вузов / С. А. Минина, И. Е. Каухова. - М.: ГЭОТАР-МЕД, 2004. - 560 с.

29. Муравьева, Д. А. Тропические и субтропические лекарственные растения / Д. А. Муравьева. – М. : Медицина, 1982.– 338 с.

30. Муравьева, Д. А. Фармакогнозия (с основами биохимии лекарственных растений) / Д. А. Муравьева. – М. : Медицина, 1978. – 656 с.

31. Обухов А. Н. «Лекарственные растения, сырьё и препараты» - Краснодар: книжное издательство, 1962 — 298 с.

32. Определитель высших растений Украины / Д. Н. Доброчаева, М. И. Котов, Ю. М. Прокудин и др. – Киев: Наук. думка, 1987. – 546 с.

33. Остапчук, И. Ф. Фитотерапия сердечно–сосудистых заболеваний / И. Ф.

Остапчук. – К. : УСЭ, 1991. – 22с.

34. Правила сбора и сушки лекарственных растений: Сборник инструкций. - М.: Медицина, 1997. - 275с.

35. Практикум по фармакогнозии : учебное пособие для студентов высших учебных заведений / В. Н. Ковалев, Н. В. Попова, В. С. Кисличенко и др. – Х. : Изд-во НФаУ, «Золотые страницы», 2003. – 498 с.

36. Растительные лекарственные средства : справ. пособие / Н. П. Максютин, Н. Ф. Комиссаренко, А. П. Прокопенко и др. – К. : Здоров'я, 1985. – 279с.

37. Самылина И. А. Атлас лекарственных растений и сырья. Учебное пособие по фармакогнозии / Самылина И. А., Сорокина А. А. - М. : Товарищество научных изданий КМК, 2008. – 318 с.

38. Самылина И. А. Фармакогнозия. Атлас: учебное пособие для студентов, обучающихся по специальности 060108 (040500) – Фармация: в 3-х томах / И. А. Самылина, О. Г. Аносова. – М.: ГЭОТАР-МЕдиа.- (Учебное пособие). Том 1: Общая часть. Термины и техника микроскопического анализа в фармакогнозии.-2007.-192с.

39. Самылина И. А. Фармакогнозия. Атлас: учебное пособие для студентов, обучающихся по специальности 060108 (040500) – Фармация: в 3-х томах / И. А. Самылина, О. Г. Аносова. – М.: ГЭОТАР-МЕдиа.- (Учебное пособие). Том 2.-2010.-384с.

40. Самылина И. А. Фармакогнозия. Атлас: учебное пособие для студентов, обучающихся по специальности 060108 (040500) – Фармация: в 3-х томах / И. А. Самылина, О. Г. Аносова.-М.: ГЭОТАР-МЕдиа.- (Учебное пособие). Том 3:.-2009. – 488с.

41. Сафонов Н. Н. Атлас лекарственных растений. 900 домашних рецептов, которые помогут обрести здоровье – М.: Эксмо, 2016. – 312 с.

42. Соловьева В. А. Лекарственные растения народной медицины – М.: Олма Медиа Групп, 2012. – 208 с.

43. Турищев С. Н. Фитотерапия заболеваний органов дыхания – М.: ИТРК, 2001. – 112 с.

44. Фармакогнозія : базовий підруч. для студ. вищ. фармацев. навч. закл. (фармац. ф-ів) IV рівня акредитації / В. С. Кисличенко, І. О. Журавель, С. М. Марчишин та ін.; за ред. В. С. Кисличенко. - Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2015. - 736 с. ; 16 с. кол. вкл. - (Національний підручник).

45. Энциклопедический словарь лекарственных растений и продуктов животного происхождения: учебное пособие / под ред. Яковлева Г. П., Блиновой К.Ф.- СПб.: Специальная литература, 1999.-407с.

46. Энциклопедия растений [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.lepestok.kharkov.ua/encyclopedia.htm>

47. Open JGate Acces – Відкритий доступ до більш, ніж 3000 журналів з хімії, фармакології, токсикології, фармакогнозії (англ.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://openj-gate.com>